

ISTRAŽIVANJE

Prepreke posvojenju „teže posvojive djece“

„I ovo dijete treba obitelj“

Zagreb, veljača 2016.

ADOPTA – udruga za potporu posvajanju, Trg svibanjskih žrtava 1995. 2, Zagreb

---

Autori (navedeni abecednim redom):

Petra Matković, prof.psih., ADOPTA

dr. sc. Koraljka Modić Stanke, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

mr. sc. Diana Topčić-Rosenberg, ADOPTA

Suradnik:

Siniša Kralj, ADOPTA

Lektura:

dr. sc. Matea Birtić, ADOPTA

mr.sc. Andreja Turčin, ADOPTA

Sva prava pridržava ADOPTA – udruga za potporu posvajanju. Pri korištenju citata i materijala iz ovog istraživanja molimo vas da navedete izvor.

Istraživanje je provedeno u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“ uz financijsku potporu Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva iz sredstava Europskog gospodarskog prostora i Kraljevine Norveške, kojima ovom prilikom zahvaljujemo. ADOPTA također, zahvaljuje svim potencijalnim posvojiteljima koji su odvojili vrijeme i sudjelovali u istraživanju te autorima i suradnicima na požrtvovnom i često volonterskom doprinosu.

SADRŽAJ

SAŽETAK	3
1. UVOD	10
1.1. Izazovi posvojenja teže posvojive djece	12
2. OPIS ISTRAŽIVANJA	15
2.1. Cilj istraživanja	15
2.2. Metoda istraživanja	16
2.3. Sudionici istraživanja	17
3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	18
3.1. Zašto se odlučujemo za posvojenje kao način zasnivanja obitelji?	18
3.2. Korištenje Registra potencijalnih posvojitelja	19
3.3. Važnost pripreme za posvojenje	21
3.4. Kategorije teže posvojive djece	22
3.4.1. Djeca starija od šest godina	23
3.4.2. Djeca pripadnici manjinske etničke skupine	31
3.4.3. Djeca koja idu na posvojenje zajedno s braćom i/ili sestrama	39
3.4.4. Djeca sa zdravstvenim/razvojnim rizicima	45
4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE	55
4.1. Zaključci	55
4.2. Preporuke	56
POPIS SLIKA	60
POPIS TABLICA	61
LITERATURA	64

SAŽETAK

Adopta – udruga za potporu posvajanju provela je istraživanje čiji je cilj bio identificirati prepreke posvojenju djece koja se smatraju „teže posvojom“ te saznati što potencijalni posvojitelji smatraju potrebnim promijeniti u državi i u društvu kako bi se toj djeci povećale mogućnosti za pronalazak obitelji.

Istraživanje je provedeno u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“, čiji je cilj sustavno utjecati na pozitivne promjene politike posvojenja i osiguravanja potpore posvojiteljskim obiteljima.

U Republici Hrvatskoj postoji određeni broj djece kojima, unatoč ispunjenim uvjetima za posvojenje, djelatnici centara za socijalnu skrb duže vrijeme ne uspijevaju pronaći roditelje. Od 3166 djece, koliko ih je bilo smješteno u domove za djecu i udomiteljske obitelji krajem 2014. godine, 400 djece s ispunjenim uvjetima za posvojenje nije posvojeno (Ministarstvo socijalne politike i mladih, 2014.). Od tog se broja, prema informacijama Ministarstva socijalne politike i mladih, 70% smatra teže posvojom djecom. U istom trenutku u Registru potencijalnih posvojitelja vodi se više od 640 potencijalnih posvojitelja s pozitivnim mišljenjem nadležnih centara za socijalnu skrb, te se godišnje zaprima i obrađuje više od 200 novih zahtjeva za posvojenje. Unatoč tome od 2012. prepolovio se broj posvojenja pa se godišnje posvoji između 107 - 113 djece.

Ovo istraživanje pokušava saznati razlog nesrazmjera između interesa za posvojenje i velikog broja djeca koja, unatoč svemu, ostaju odrastati u domovima za djecu i udomiteljskim obiteljima.

U istraživanju je sudjelovao 179 potencijalni posvojitelj (143 žena i 36 muškaraca) u dobi od 24 do 51 godinu ($M = 37,58$; $SD = 5,74$), od kojih je 122 upisano u Registar potencijalnih posvojitelja pri Ministarstvu socijalne politike i mladih, dok ostali ozbiljno razmišljaju o posvojenju i/ili su u procesu procjene podobnosti za posvojenje. Obavijest o istraživanju i poziv za sudjelovanje je dostavljen centrima za socijalnu skrb i Ministarstvu socijalne politike i mladih te ih se zamolilo da prosljede molbu za sudjelovanjem svim osobama za koje smatraju da odgovaraju kategoriji potencijalnih posvojitelja. Poziv za sudjelovanjem i on- line upitnik je bio

---

postavljen na mrežnu stranicu ADOPTTE te je bio dostupan mjesec dana, a podaci su rezultat odgovora sudionika koji su dobrovoljno pristali sudjelovati u istraživanju te u tom periodu ispunili on-line upitnik.

Iz odgovora sudionika opaža se manja sklonost posvojenju četiri kategorije djece:

- djeca starija od 6 godina
- djeca koja potječu iz višebrojni obitelji te se zajedno posvoji veći broj djece (više od dvoje)
- djeca koja su pripadnici romske nacionalne manjine
- djeca s razvojnim i/ili zdravstvenim poteškoćama.

Glavni nalazi upućuju na to da je ove kategorije moguće rangirati prema stupnju fleksibilnosti na promjenu stavova potencijalnih posvojitelja prema posvojenju određene kategorije, ukoliko dođe do promjene stavova društva, javnih politika i/ili dostupnosti usluga. Pri tome, potencijalni posvojitelji pokazuju znatnu fleksibilnost u odnosu na posvojenje djece starije od 6 ili 7 godina, također lakše se odlučuju za posvojenje više djece u međusobnom srodstvu ako za to imaju odgovarajuće životne uvjete. S druge strane, najteže se odlučuju na posvojenje djece sa zdravstvenim ili razvojnim poteškoćama te za djecu pripadnike manjinskih etničkih skupina, posebice romske. Podrijetlo je ovih stavova različito kao što su različite i promjene u sustavu i društvu koje bi na njih mogle djelovati.

Sažeti prikaz spremnosti na posvojenje po kategorijama kao i ključnih razloga za donošenje odluke je prikazan niže:

Dob djeteta

1. Većina potencijalnih posvojitelja navodi da žele dijete predškolske dobi te ih je samo 10% spremno za posvojenje djeteta starijeg od 6 ili 7 godina. Problem je što upravo toj dobnoj kategoriji pripada veliki broj djece bez roditeljske skrb (dana 31. 12. 2014. bilo je 88,3% djece s ispunjenim uvjetima za posvojenje starije od 6 godina (prema Ministarstvu socijalne politike i mladih, 2014.).

-
2. Razlozi zbog kojih se većina potencijalnih posvojitelja ne odlučuje za stariju djecu u najvećoj je mjeri strah od moguće izloženosti zanemarivanju, zlostavljanju i traumi te bojazni da će teže ostvariti odnose s djetetom i nadoknaditi propušteno.
  3. U 50% slučajeva potencijalni posvojitelji bili bi fleksibilniji u pomicanju dobne granice djeteta u rasponu od jedne do dvije godine (a neki i više) kada bi ih nadležni centar za socijalnu skrb kontaktirao te bi bili u situaciji odlučivati o mogućem posvojenju određenog djeteta ili djece. Ovaj je podatak iznimno važan jer je gotovo 24% djece s ispunjenim uvjetima za posvojenje u dobi od 6 do 10 godina (Ministarstvo socijalne politike i mladih, 2014.).
  4. Promjene koje bi mogle utjecati na pomicanje dobne granice za posvojenje uključuju: povjerenje u cjelovitost informacija o djeci, stručna pojašnjenja prije posvojenja i podrška nakon posvojenja.

Etnička pripadnost

1. Manje od pola ispitanika (46,4%) bilo bi spremno odlučiti se za posvojenje djeteta romske etničke pripadnosti, 42,7% ispitanika spremno na posvojenje djeteta isključivo hrvatske etničke pripadnosti, a 10,9% ispitanika usvojilo bi dijete neke manjinske etničke skupine, ali ne i romske.
2. Razlozi zbog kojih se posvojitelji teže odlučuju za posvojenje djece romske etničke pripadnosti najčešće su kulturološki i uključuju strah od teže integracije, predrasuda i diskriminacija okoline. Osobito je zastupljena mogućnost diskriminacije djeteta među vršnjacima, predrasude u školskom sustavu, otežana integracija djeteta u predškolske ustanove, strah od nepoželjnih reakcija i predrasuda obitelji i prijatelja.
3. Strah od predrasuda i diskriminacija pri posvojenju djece pripadnika manjinskih etničkih skupina (romske) smanjuje i fleksibilnost u promjeni stavova prema ovoj djeci. Čak 70% potencijalnih posvojitelja ne bi razmotrilo tu opciju kada bi se našlo u poziciji da postoji dijete s ispunjenim preduvjetima za posvojenje koje pripada ovoj etničkoj skupini.
4. Promjene koje ispitanici navode da bi mogle utjecati na posvojenje djece druge, osobito romske etničke pripadnosti uključuju suradnju i koordinaciju sustava socijalne skrbi sa

---

sustavom zdravstva, kulture i obrazovanja kako bi se omogućila potpora i pomoć posvojiteljima, edukacija odgojno-obrazovnih radnika i poticanje tolerancije, te aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama s ciljem dugoročnog mijenjanja stavova društva o manjinskim etničkim skupinama.

Veći broj braće i sestara

1. Većina (82,5%) potencijalnih posvojitelja spremna je posvojiti do dvoje djece u međusobnom srodstvu. Pritom ispitanici koji su se inicijalno odlučili posvojiti maksimalno dvoje djece pokazuju veći interes za posvojenje još jednog djeteta, nego oni koji su se inicijalno odlučili samo za jedno dijete.
2. Najčešće otegotne okolnosti zbog kojih se posvojitelji teže odlučuju na veći broj djece vezane su uz socioekonomske činitelje i manjak ili neprilagođenost životnog prostora.
3. Promjene koje bi mogle utjecati na posvojenje djece koja dolaze iz obitelji s većim brojem djece uključuju: stručnu podršku nakon posvojenja, povjerenje u cjelovitost informacija o djeci, mogućnost razgovora sa stručnom osobom za dodatna pojašnjenja, upoznavanje ili druženje s obiteljima koje su posvojile više djece u međusobnom srodstvu, duži roditeljski dopust, organizirano čuvanje djece, dostupnost edukacija o roditeljstvu. Važno je da bi za 47,4% ispitanika financijska pomoć države predstavljala odlučujući faktor te da bi za 44,8% ispitanika bilo korisno upoznavanje djece u neformalnom okruženju.

Zdravstveni i/ili razvojni rizici

1. Djeca sa zdravstvenim i razvojnim rizicima predstavljaju kategoriju za koju se potencijalni posvojitelji najteže odlučuju. 50,90% ispitanika, upisanih u Registar potencijalnih posvojitelja, želi posvojiti isključivo zdravo dijete, a dodatnih 46,50% spremno je prihvatiti manje zdravstvene poteškoće. Tek ih je jako mali broj (2,60%) spremno na posvojenje djece s umjerenim poteškoćama, dok se nitko od ispitanih ne bi odlučio za dijete s težim poteškoćama.
2. Postoje razlike u vrsti razvojnih poteškoća za koje potencijalni posvojitelji smatraju da su prihvatljive prilikom donošenja odluke o posvojenju. Na primjer, poteškoće u učenju i ponašanju kategorije su koje bi potencijalni posvojitelji bili spremni prihvatiti, dok

---

poremećaje iz autističnog spektra smatraju najmanje prihvatljivim. Pritom je važno da je pri Ministarstvu socijalne politike i mladih (2014.) 47,5% djece s ispunjenim uvjetima za posvojenje kategorizirano kao djeca s teškoćama u razvoju, ali ne postoji detaljna razrada vrste i kategorizacija teškoća.

3. Većina (61,60%) ispitanika želi posvojiti dijete bez tjelesnih poteškoća, 34,80% je spremno na određene vrste i stupnjeve poteškoća (npr. slabovidnost), dok je vrlo mali broj posvojitelja (3,60%) spreman posvojiti djecu s bilo kojom vrstom tjelesnih poteškoća.
4. Rizična prošlost djece je nešto fleksibilnija kategorija te je gotovo 60% potencijalnih posvojitelja spremno na posvojenje djece koja su bila zanemarivana, djece koja su imala iskustvo traume ili zlostavljanja te rizičnog ponašanja majke tijekom trudnoće. 40,70% potencijalnih posvojitelja spremno je na posvojenje djece isključivo bez rizične prošlosti.
5. Razlozi zbog kojih oklijevaju posvojiti djecu s određenim rizicima najčešće se vežu za nesigurnost u pozitivne ishode, manjak informacija o konkretnom stanju te neadekvatan ili nedostatan sustav podrške u zajednici.
6. Promjene koje bi mogle utjecati na posvojenje djece iz ove kategorije uključuju: edukaciju potencijalnih posvojitelja o specifičnim zdravstvenim i/ili razvojnim rizicima, mogućnost razgovora sa stručnom osobom koja bi pomogla potencijalnim posvojiteljima razumjeti rizik i procjene napretka; povjerenje u cjelovitost informacija o djeci; stručna podrška nakon posvojenja kao i njena dostupnost na području gdje posvojitelji žive; dostupnost ustanova koje pružaju potrebne specijalističke usluge; prednost pri pristupu dijagnostičkim ili terapijskim uslugama; osiguran asistent u nastavi, osiguran njegovatelj kao i duži roditeljski dopust.

Za promjenu stavova i uspješnosti posvojenja djece koja se nalaze u sustavu skrbi s ispunjenim preduvjetima za posvojenje, potrebno je formulirati ciljane javne politike i niz održivih aktivnosti, dizajnirane prema potrebama posvojitelja i pojedinih kategorija djece.

Pri tome je važno voditi računa da se teže posvojiva djece ne trebaju promatrati kao jedna kategorija, te da za različite kategorije djece postoje različite prepreke kao i set mogućih politika, mjera i aktivnosti koje bi pomogle promjeni stava prema posvojenju.

Ujedno, potrebno je da tema posvojenja izađe iz okvira diskusije unutar sustava socijalne skrbi i preraste u usklađena i međusobno koordinirana djelovanja javnih politika usmjerenih na djecu.

Primjeri mogućih postupaka uključuju:

a) Unapređenje efikasnosti i učinkovitosti sustava posvojenja

Potrebno je provesti konzultativni proces uz sudjelovanje resornog ministarstva i dionika (posvojiteljske zajednice, centara za socijalnu skrb, domova za djecu) pri planiranju reforme sustava posvojenja, koja bi uključivala sljedeće:

- Unapređenje Registra djece s ispunjenim uvjetima za posvojenje s jasno određenim kategorijama poteškoća;
- Unapređenje protokola procjene prikladnosti potencijalnih posvojitelja s temeljitijim i raslojenijim određenjem kategorije djece koju su potencijalni posvojitelji spremni posvojiti. Pritom bi trebalo unaprijediti kvalitetu stručne procjene prikladnosti koja, između ostalog, uključuje i procjenu resursa obitelji za dijete s poteškoćama;
- Unapređenje i funkcionalnost Registra potencijalnih posvojitelja, koji bi, uz ostalo, uključivao više parametara pretraživanja;
- Izradu protokola i pravilnika koji standardizira postupke vezane uz izbor mogućih posvojitelja za određeno dijete;
- Stvaranje standardnog skupa informacija koje dokumentiraju sustavno praćenje djece koja se nalaze u sustavu skrbi;
- Uvođenje inovativnih pristupa u podizanju vidljivosti djece;
- Osiguravanje podrške posvojiteljskoj zajednici pri donošenju promišljenih odluka o posvojenju.

b) Javne kampanje usmjerene na promicanje posvojenja koje uključuju ciljano predstavljanje djece iz različitih kategorija.

c) Uključivanje teme djece u sustavu skrbi i posvojene djece, te podrške posvojenoj djeci i njihovim obiteljima **kao prioritete** pri planiranju ciljanih javnih politika i mjera u **području socijalne politike, obiteljske politike, politike odgoja i obrazovanja, zdravstva, politike zapošljavanja i kulture**. Pritom je važno voditi računa o tome da različite kategorije djece zahtijevaju različite pristupe poput:

-
- Poticanje **posvojenja djece iz višebrojni obitelji** zahtijeva kombinaciju socijalne politike i politike zapošljavanja (npr. financijska pomoć države, fleksibilnost radnog vremena, dulji roditeljski dopust), popraćeno s nizom podupirućih aktivnosti poput stvaranja ili dostupnosti kombiniranih usluga podrške nakon posvojenja, mogućnost razgovora sa stručnom osobom za dodatna pojašnjenja, upoznavanje ili druženje s obiteljima koje su posvojile više djece u međusobnom srodstvu, organizirano čuvanje djece;
  - Posvojenje **djece s razvojnim i/ili zdravstvenim rizicima zahtijeva širi raspon sustavnih promjena** koje uključuju razvoj sustava i dostupnosti različitih oblika i usluga podrške svim obiteljima i djeci sa zdravstvenim i razvojnim poteškoćama općenito. Za posvojenje ove kategorije djece važni su prijedlozi vezani uz reformu sustava posvojenja opisani u točki A. Mogući pravac povećavanja prilika djeci za odrastanje u obitelji može biti unapređenje efikasnosti sustava suradnje u okviru Konvencije o zaštiti i suradnji u vezi s međudržavnim posvojenjem (Haška konvencija, 1993.);
  - Posvojenje **djece različite etničke** (osobito romske) skupine zahtijeva **kontinuirani i sustavni rad na promjeni stavova društva u cjelini i dijelova sustava s kojima djeca dolaze u dodir** prema manjinama, osobito romskoj etničkoj skupini. Potrebno je i sustavno opredjeljenje za prihvaćanje različitosti i edukacija zaposlenih i djece u sustavu odgoja i obrazovanja. Poticanje posvojenja ove grupe djece može postati dio cjelovitih napora uključenih u Nacionalnu strategiju za uključivanje Roma (2014. – 2020.) uz razradu dodatnih mjera koje bi se bavile posvojenjem. Osim navedenog, na ovu se skupinu djece odnose sve preporuke navedene pod točkama A. i B.

Povrh sustavnih promjena postoji niz **aktivnosti koje ne zahtijevaju velike promjene u politikama niti veća dodatna financijska sredstva**, a mogu imati pozitivan utjecaj na osnaživanje potencijalnih posvojitelja za posvojenje djece koja im se na prvi pogled čine neposvojiva (poput druženja s obiteljima koja su posvojila djecu iz određene kategorije teže posvojive djece, povjerenje u cjelovitost informacija o djeci, mogućnost razgovora sa stručnom osobom radi dodatnih pojašnjenja i/ili dostupnost edukacije o roditeljstvu).

Navedeno upućuje da je potreban osmišljeni pristup unapređenju efikasnosti sustava i stavova prema posvojenju uvođenjem mjera koje mogu imati kratkoročni i srednjoročni učinak na prilike djeci da pronađu obitelj.

---

1. UVOD

Posvojenje je poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi kojim se stvara trajni odnos roditelja i djeteta (prema Obiteljskom zakonu, 2015.). U Republici Hrvatskoj postoji određen broj djece za koju, usprkos ispunjenim uvjetima za posvojenje, djelatnici centara za socijalnu skrb duže vremena ne uspijevaju pronaći roditelje. Krajem 2014. u Republici Hrvatskoj bilo je 3166 djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi smješteno u institucijama i udomiteljskim obiteljima. Tijekom 2014., 503 djece je smješteno u dječje domove i udomiteljske obitelji, a za 300 djece je prekinut smještaj (Ministarstvo socijalne politike i mladih, 2014.) što svjedoči da se broj djece koje ulaze u sustav skrbi povećava u odnosu na broj djece koja iz njega izlaze.

Od ukupnog broja djece u sustavi skrbi, krajem 2014. 513 djece je imalo ispunjene preduvjete za posvojenje, od čega 400 djece usprkos nepostojanju zakonskih prepreka nije posvojeno. Od toga se, prema informacijama Ministarstva socijalne politike i mladih (2014.), 70% smatra teže posvojom djecom. Ova brojka je u porastu u odnosu na 2013., kada je krajem godine 289 djece s ispunjenim pretpostavkama za posvojenje ostalo neposvojeno.

Istovremeno, krajem 2014., u Registar potencijalnih posvojitelja uvedena su 643 potencijalna posvojitelja, od kojih njih preko 300 „čeka“ više od tri godine, a godišnje se zaprima i obrađuje više od 200 novih zahtjeva za posvojenje. U periodu 2012.-2014. ostvarilo se između 107 i 113 posvojenja godišnje.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati koji su uzroci ovakvog nesrazmjera između želja i mogućnosti potencijalnih posvojitelja i djece s ispunjenim uvjetima za posvojenje. Zanimao nas je njihov inicijalni interes, razlozi zbog kojih se ne odlučuju za pojedine kategorije teže posvojive djece, koliko su fleksibilni u mijenjanju inicijalnih preferencija, te što bi pomoglo i bilo potrebno promijeniti u državi i društvu kako bi se toj djeci povećale mogućnosti za pronalazak obitelji.

Nakon prikupljenih informacija cilj nam je zagovarati prava djece bez roditeljske skrbi na život u obitelji i sudjelovati u donošenju politika o djeci.

U svijetu se u zadnjih nekoliko desetaka godina priroda posvojenja značajno promijenila. Nekadašnji stereotipi o neplodnom paru koji posvaja tek rođeno, potpuno zdravo dijete istog

---

etničkog podrijetla bez puno informacija o njemu ili njegovoj biološkoj obitelji danas su gotovo nezamislivi. Broj djece u dobi do 3 godine s ostvarenim preduvjetima za posvojenje značajno je manji od broja potencijalnih posvojitelja koji ih se nadaju posvojiti. To je u svijetu dovelo do širenja svijesti i veće otvorenosti prema posvojenju nešto starije djece iz domova i udomiteljskih obitelji ili pak djece pripadnika druge rase i etničke pripadnosti. Posvojitelji su spremniji na otvoreniji pristup posvojenju, informacijama i kontaktu s biološkom obitelji. Sve je veći interes stručnjaka prema jedinstvenim mehanizmima prilagodbe i dinamike odnosa posvojiteljskih obitelji (Brodzinsky, Smith i Brodzinsky, 1998.). Osim toga, dogodile su se i pravne promjene koje su utjecale na deinstitutionalizaciju i smještanje djece na posvojenje u što kraćem vremenskom roku ili u udomiteljske obitelji kako bi im se omogućilo stvaranje trajnih stabilnih veza sa skrbnicima. Sve je to utjecalo na povećanje broja posvojenja teže posvojive djece, a time i na sve veću potrebu za usko specijaliziranim sustavom podrške tim obiteljima prije i nakon posvojenja, jer su zahtjevi posvojenja teže posvojitivog djeteta objektivno veći (financijski, zdravstveno, ponašajno, pravno) (Reilly i Platz, 2003.).

Republika Hrvatska nastoji pratiti svjetske trendove, pa se tako u javnosti sve više govori o posvojenju. Obiteljski zakon (2015.) uvodi obaveznu stručnu pripremu potencijalnih posvojitelja, te potporu posvojiteljskim obiteljima nakon posvojenja. Nacionalna strategija za uključivanje Roma od 2013. do 2020. ima za cilj potaknuti i podržati proces društvenog i ekonomskog uključivanja romske nacionalne manjine, te na taj način omogućiti podizanje razine kvalitete života Roma i smanjenje nejednakosti i jaza između socio-ekonomskog statusa Roma i ostalog stanovništva. Strategija je usmjerena i na promjenu stava većinskog stanovništva prema Romima, promičući načela nediskriminacije i desegregacije.

Unatoč tome, čini se da će biti potrebno stvoriti još neke preduvjete u zdravstvenom sustavu i široj zajednici koji bi potencijalnim posvojiteljima pružali pomoć i olakšali im odluku o posvojenju teže posvojive djece. Manja dostupnost usluga potrebnih određenom djetetu kao i utjecaj društva, predrasude i stereotipi kojima smo okruženi mogli bi biti presudni pri donošenju odluke o posvojenju.

1.1. Izazovi posvojenja teže posvojive djece

Za mnoge ljude pojam teže posvojive djece označava dijete koje treba poseban pristup, u obitelji i odgojno obrazovnom sustavu ili koje ima zdravstvene ili razvojne poteškoće. Pojam teže posvojive djece definira se na različite načine, a može uključivati čimbenike koje ćemo u nastavku navesti. Smjernice za klasifikaciju djece kao teže posvojive djece mogu se jako razlikovati. Općenito, teže posvojiva djeca su ona koja:

- imaju razvojne ili zdravstvene poteškoće;
- starije su životne dobi (iznad 6 ili 7 godina);
- su pripadnici etničkih ili rasnih manjinskih skupina;
- imaju povijest zlostavljanja ili zanemarivanja;
- imaju neke poteškoće na emocionalnom planu;
- imaju više braće ili sestara;
- su HIV pozitivna;
- za koju se zna da bi mogla imati problema u budućnosti;
- su pretrpjela neki oblik prenatalnog izlaganja drogama ili alkoholu.

U koju god da kategoriju pripada, jedna od glavnih odrednica prilikom prilagodbe i stvaranja povezanosti u posvojiteljskim obiteljima je djetetov kapacitet za privrženost. Privrženost je trajna emocionalna veza u kojoj se traži i odražava bliskost sa specifičnom osobom (najčešće majkom), osobito u uvjetima stresa. Bowlby (1969., 1973., 1980.) je razvio teoriju privrženosti u kojoj je detaljno objasnio vezu između djeteta i roditelja/skrbnika koja, kada je stvorena, omogućava djetetu stvaranje temeljnog osjećaja sigurnosti. Dijete, ovisno o pristupu i načinu na koji doživljava svijet, razvija unutarnji radni model s nizom očekivanja od sebe, ostalih, odnosa i šire okoline, svijeta. Ukoliko je dobivalo odgovor na svoje potrebe dijete je moglo razviti povjerenje, samopoštovanje jer zna da je viđeno i važno. Ako je skrbnik bio nedostupan, nepouzdan ili je dijete bilo žrtva zanemarivanja i zlostavljanja, ono počinje razvijati model svijeta kao nepouzdanog mjesta, što kasnije utječe na njegove kapacitete za privrženost i način stvaranja budućih odnosa.

Prilikom posvojenja teže posvojive djece, posebno ako su starije životne dobi, postoji mogućnost da će ona teže stvarati odnose s roditeljima, odnosno da će im za to trebati duže

---

vrijeme. Trauma inicijalnog razdvajanja od roditelja, nepovjerenje prema odraslima, strah od ponovnog ostavljanja i druga iskustva, karakteristična za djecu u sustavu socijalne skrbi, mogu ometati stvaranje dobre povezanosti (McGinn, 2000., str.289). Ako su ranija iskustva djece bila teška, uključivala zanemarivanje i zlostavljanje, ona mogu imati poteškoće u ponašanju, povlačiti se ili se agresivno ponašati. Sve su to mehanizmi koji su im ranije pomagali da se bolje uklope i prežive u okruženju u kojem su rasla (Henry, 1999.).

Svijest o mogućim izazovima, kao i informiranje i edukacija te sustav podrške od velikog su značaja kod posvojenja, a posebno posvojenja teže posvojive djece. Savjetovanja i rad s djecom s poteškoćama pomažu kako bi se stvorili što bolji uvjeti za razvoj odnosa i povjerenja, što kasnije najčešće rezultira smanjenjem problema u prilagodbi i ponašanju (Hopkins, 2000.). Osim toga, pokazalo se da je jedna od najvažnijih stvari prilikom posvojenja dobra priprema, kako djece tako i potencijalnih posvojitelja. Pritom postoji nekoliko ključnih sastavnica dobre pripreme. Prva je osiguravanje osnovnih uvjeta u domu posvojitelja (zdravlje, stalni prihodi, životni prostor, dostupnost usluga potrebnih određenom djetetu). Potom je važno pružanje što cjelovitijih informacija o djetetu, njegovoj prošlosti i potrebama potencijalnim posvojiteljima (Sar, 2000.) od strane centara za socijalnu skrb – što pospješuje bolju pripremu i prilagodbu te stvaranje realističnih očekivanja. Ponekad se događa da centri nemaju dovoljno informacija o djetetu ili pak iz namjere da zaštite dijete ne daju potpune informacije potencijalnim posvojiteljima. Slijedeće je održavanje realnih očekivanja prema djetetu, što se pokazalo kao značajan utjecaj na uspješnost posvojenja (Reilly i Platz, 2003.). S ciljem što bolje pripreme potencijalnih posvojitelja, pokazalo se važnim da postoje stručne pripreme i edukacije posvećene potencijalnim posvojiteljima, a u stranim zemljama, one su ponekad i uže specijalizirane na posvojenje djece s određenim poteškoćama. U nekim je zemljama praksa da prilikom posvojenja teže posvojive djece s određenim poteškoćama posvojitelji dobivaju financijsku pomoć.

Razumijevanje o tome što je to što posvojiteljske obitelji s djecom koja pripadaju nekoj od kategorija teže posvoivosti trebaju iznimno je važno kako bi im se mogla pružiti odgovarajuća podrška i pomoć, odnosno kako bi se stvorili uvjeti da se odluče na posvojenje teže posvojive djece.

Ovo istraživanje ima za cilj saznati koja se djeca u Republici Hrvatskoj mogu smatrati teže posvojom, razloge zbog kojih se potencijalni posvojitelji ne odlučuju na posvojenje takve djece, te koje su promjene u državi i društvu potrebne kako bi se takvoj djeci lakše pronašle obitelji.

---

2. OPIS ISTRAŽIVANJA

2.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja bio je ispitati inicijalni interes potencijalnih posvojitelja za posvojenje djece koja po svojim karakteristikama odgovaraju nekoj od kategorija „teže posvojive djece“, razloge zbog kojih se ne odlučuju za pojedinu kategoriju djece, razinu njihove fleksibilnosti glede inicijalnih preferencija (s obzirom na dob, etničko porijeklo, broj srodnika te posebne potrebe djeteta) te njihova razmišljanja o tome što bi bilo potrebno promijeniti u državi/društvu kako bi se toj djeci povećale mogućnosti za pronalazak obitelji. Prilikom formiranja kategorija teže posvojive djece u obzir su uzete karakteristike djece bez roditeljske skrbi koje duže ostaju u sustavu socijalne skrbi, u skladu s načinima na koji ih definiraju strani izvori (Center for Adoption Research) i prakse u Republici Hrvatskoj.

Vodili smo se slijedećim problemima:

1. Utvrditi uolikoj proporciji potencijalni posvojitelji pokazuju inicijalni interes za posvojenje djece: a) starije od 6 godina, b) pripadnika manjinske etničke skupine c) zajedno s braćom/sestrama ili d) sa zdravstvenim/razvojnim rizicima;
2. Utvrditi koji su glavni razlozi zbog kojih se potencijalni posvojitelji ne odlučuju za posvojenje djece: a) starije od 6 godina, b) pripadnika manjinske etničke skupine c) zajedno s braćom/sestrama ili d) sa zdravstvenim/razvojnim rizicima;
3. Utvrditi jesu li i u kojoj mjeri potencijalni posvojitelji spremni inicijalne preferencije prilagoditi tj. približiti pojedinoj kategoriji „teže posvojive djece“ u slučaju postojanja konkretnog djeteta s takvim karakteristikama;
4. Utvrditi koje su to okolnosti/promjene u društvu koje bi potencijalnim posvojiteljima pomogle i ohrabrine ih na promjenu mišljenja o posvojenju u djece a) starije od 6 godina, b) pripadnika manjinske etničke skupine c) zajedno s braćom/sestrama ili d) sa zdravstvenim/razvojnim rizicima.

2.2. Metoda istraživanja

S ciljem uključivanja što većeg broja potencijalnih posvojitelja u istraživanje, potencijalnim sudionicima poziv je upućen putem nekoliko komunikacijskih kanala. Obavijest o istraživanju i poziv za sudjelovanje kao i on-line upitnik objavljen je na mrežnoj stranici Adopte. Adopta se obratila Ministarstvu socijalne politike i mladih s molbom da podrže provedbu ovog istraživanja i prosljede zamolbu centrima za socijalnu skrb da kontaktiraju potencijalne posvojitelje i upute ih na istraživanje. Osim toga, kontaktirani su brojni centri za socijalnu skrb izravno, kao institucije koje prve dolaze u doticaj s potencijalnim posvojiteljima. Centrima je putem e-maila poslan opis projekta i ciljevi istraživanja te molba za sudjelovanjem i poveznica s upitnikom, koji su oni mogli proslijediti potencijalnim posvojiteljima. Sudionici su pozvani i putem Facebook stranice Adopta, e-mail pozivom svim članovima Udruge, svim potencijalnim posvojiteljima koji su pohađali ili su tek prijavljeni za ADOPTAonicu, stručnu pripremu potencijalnih posvojitelja, a koji su dali suglasnost za korištenja njihovih podataka u ovakve svrhe. Poziv na istraživanje poslan je i organizacijama koje se bave sličnim ili istim temama koje su poziv objavili na svojim internet i/ili Facebook stranicama.

Ukoliko su se odlučili za sudjelovanje, sudionici su pritiskom na poveznicu došli na internetsku stranicu na kojoj se nalazio upitnik. On-line upitnik je bio dostupan mjesec dana, od sredine rujna do sredine listopada 2015. Sudionici su na pitanja odgovarali anonimno, a samo oni koji su bili zainteresirani za sudjelovanje u drugom dijelu istraživanja ostavili su svoju e-mail adresu kako bi ih istraživači mogli kontaktirati.

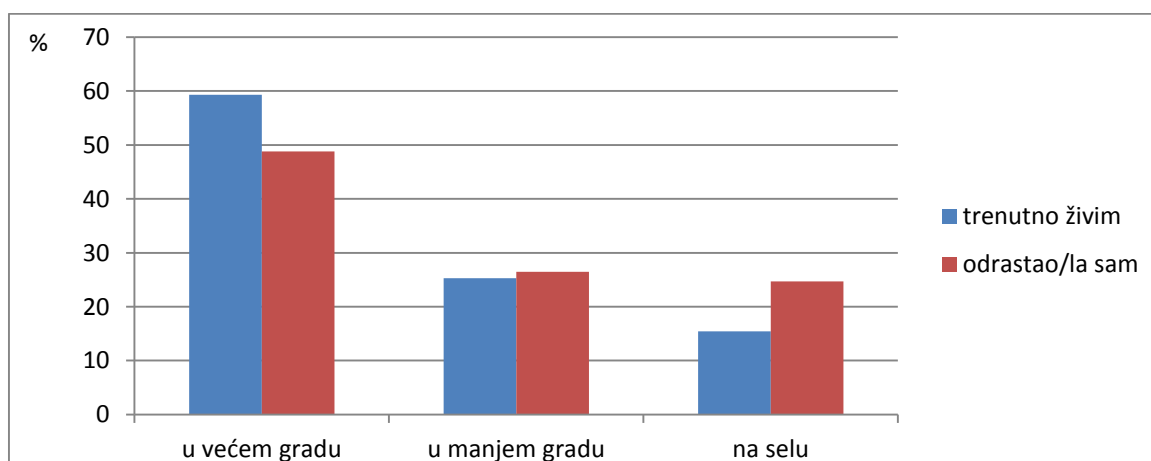
U drugom djelu prikupljanja informacija koristila se fokus grupa. Radi se o tehnici grupnog razgovora kojoj je cilj dublja spoznaja istraživane pojave koja se provodi u manjoj skupini sudionika koji razgovaraju o određenoj temi uz usmjeravanje stručne osobe – moderatora (prema Milas 2005.). U sklopu istraživanja provedena je jedna fokus grupa, a sudionici su bili polaznici stručne pripreme za potencijalne posvojitelje, njih četrnaest. Fokus grupa održana je u studenom 2015., a razgovor je, uz pristanak sudionika, sniman diktafonom. Razgovor je vodio jedan od suradnika na istraživanju, prema unaprijed pripremljenoj strukturi, na način da prati potkategorije ispitivanog. Odgovori sudionika fokus grupe navedeni su kao citati po određenim problemima i temama, u kurzivu.

Istraživanje je provedeno u skladu s etičkim standardima, istraživači prilikom obrade podataka nisu imali uvid u popis postojećih e-mail adresa i nisu pojedine odgovore mogli povezati s konkretnim osobama.

2.3. Sudionici istraživanja

U on-line istraživanju sudjelovalo je ukupno 163 sudionika (od toga 28 muškaraca i 135 žena), u dobi od 24 do 51 godinu ($M = 37,58$; $SD = 5,74$). Sudionici su bili osobe koje su u trenutku ispunjavanja upitnika: a) ozbiljno razmišljale o posvojenju djeteta/djece ($N = 35$), b) predale zahtjev za mišljenje o podobnosti za posvojenje CZSS ($N = 14$) ili c) bile upisane u Registar potencijalnih posvojitelja ($N = 114$). Dodatno je u fokus grupi sudjelovalo 14 ispitanika, od kojih je 6 ranije popunilo on-line upitnik. Većina sudionika izjavljuje da je u braku ($N = 140$), dok ih je manje u izvanbračnoj zajednici ($N = 6$) ili samaca ($N = 17$). Što se tiče obrazovnog statusa, najviše je bilo sudionika s visokom stručnom spremom ($N = 108$), nešto manje sa srednjom stručnom spremom ($N = 54$), a samo je jedna osoba imala nižu stručnu spremu. Većina sudionika navodi da im je uloga vjere u životu izrazito ($N = 51$) ili umjereno ($N = 69$) važna, dok ih manji broj smatra vjeru manje ($N = 21$) ili nimalo ($N = 22$) važnom. Najveći broj sudionika trenutno živi u većem gradu (više od 35000 stanovnika), nešto manje u manjem gradu (10000 - 35000 stanovnika), a najmanje na selu; a isti trend pokazuje se s obzirom na mjesto odrastanja (Slika 1).

Slika 1. Postotak sudionika s obzirom na veličinu mjesta gdje a) trenutno žive i b) gdje su odrasli

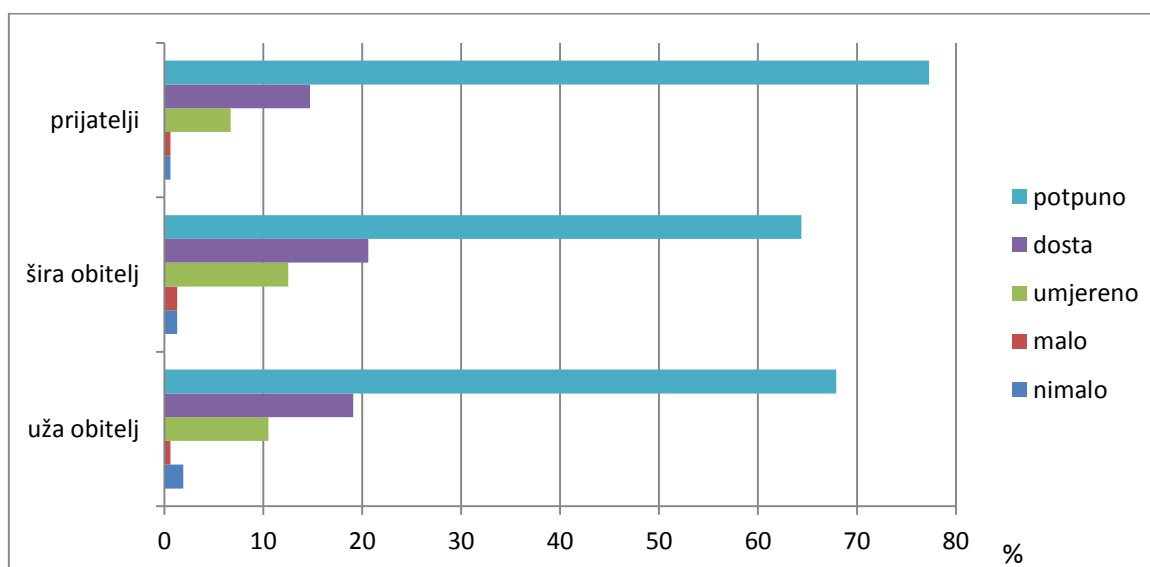
Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

3.1. Zašto se odlučujemo za posvojenje kao način zasnivanja obitelji?

Na pitanje koji je glavni razlog njihove odluke da postanu posvojitelji sudionici su mogli davati višestruke odgovore. Najčešće su kao glavni razlog navodili nemogućnost dobivanja djeteta prirodnim putem ili kroz postupak medicinski potpomognute oplodnje ($N = 110$), dok ih je samo manji broj ($N = 21$) naveo da već ima dijete/djecu i posvojenjem želi proširiti obitelj. Devet sudionica eksplicitno je navelo svoju odluku da postanu majke bez partnera, a trećina sudionika ($N = 55$) je kao glavni razlog navela da želi pružiti djetetu/djeci bez roditelja dom i obitelj. Iako ovi rezultati nikako ne podrazumijevaju da kod dvije trećine sudionika ne postoji želja za pružanjem doma i obitelji djeci koja to trebaju, čini se da su, suprotno percepciji okoline, osobni razlozi više u fokusu od onih altruističnih. Ovi rezultati su u skladu s inozemnim istraživanjima (Berry, Barth i Needell, 1996.; Fisher, 2003.) prema kojima je neplodnost najčešći razlog kojeg posvojitelji navode kada ih se pita zašto su odlučili posvojiti dijete, i prema kojima je gotovo 30% posvojitelja motivirano altruizmom, a ne neplodnošću.

Slika 2. Postotak sudionika s obzirom na razinu potpore koje im vezano uz njihovu odluku da postanu posvojitelji pružaju prijatelji te članovi šire i uže obitelji

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

Nešto više od polovice sudionika u privatnom životu održava kontakte s nekom posvojiteljskom obitelji (56,8%), a većina njih izjavljuje da njihovu odluku da postanu posvojitelji jako ili u potpunosti podupiru prijatelji i članovi uže/šire obitelji (Slika 2). Važno je naglasiti da postoji i manji broj ljudi koji od prijatelja i obitelji dobivaju manju ili nikakvu podršku – što predstavlja prijetnju njihovoj psihološkoj dobrobiti i potencijalno rizičan faktor za kasniju prilagodbu na roditeljstvo. Pružanje stručne pomoći u obliku savjetovanja i podrške, kao i edukacije šire okoline – iako potrebno svima (i oni koji imaju potpunu podršku bližnjih nailaze na situacije vezane uz posvojenje koje osobe bez iskustva posvojenja ne razumiju i na koje ne znaju reagirati!) – od neprocjenjive je važnosti onima koji ne dobivaju dovoljnu razinu potpore od njima bliskih osoba.

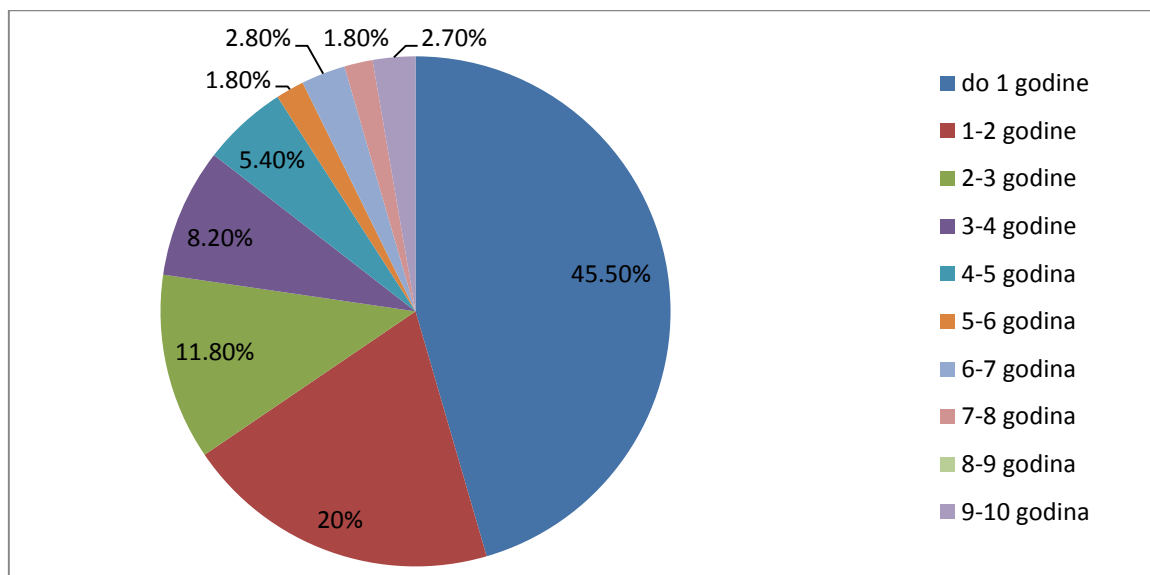
3.2. Korištenje Registra potencijalnih posvojitelja

Između 114 osoba uključenih u istraživanje koje se trenutno službeno vode u Registru potencijalnih posvojitelja, gotovo polovica njih je to postala unutar posljednjih godinu dana. Važan i nezanemariv podatak je da je njih oko 15% u postupku više od 4 godine – s maksimalnom dužinom čekanja i do 10 godina (Slika 3). Za to vrijeme „čekanja“ većinu sudionika djelatnici CZSS kontaktirali su jednom ili nijednom glede mogućnosti posvojena nekog konkretnog djeteta (Slika 4), dok su samo 10% njih kontaktirali četiri i više puta. Iako između broja kontaktiranja i dužine čekanja postoji umjereno visoka pozitivna povezanost ($\rho(110) = .52$; $p < 0.01$), pažnju privlači logički neočekivan podatak – da osobe s najdužim periodom čekanja nisu iste one koje su kontaktirali najveći broj puta.

Opažena neravnoteža u periodu „čekanja“ kao i podatak o broju kontaktiranja glede posvojenja konkretnog djeteta može se objasniti činjenicom da prilikom odabira potencijalnih posvojitelja stručni djelatnici CZSS napatkom zakonodavca i u skladu s pravima djeteta uparivanje („*matching*“) rade po principu „traženja najprikladnijeg roditelja pojedinom djetetu“. Postupak selekcije potencijalnih posvojitelja nije u potpunosti definiran i ujednačen kroz sve CZSS u RH pa stručnjaci prilikom procesa odabira najboljeg/ih roditelja pojedinom djetetu uzimaju u obzir razne čimbenike – specifične informacije iz Registra s kojima raspolažu kao i informacije koje prikupe u daljnjoj komunikaciji. Međutim, prije inicijalnog kontaktiranja

potencijalnih posvojitelja stručnjaci iz CZSS na temelju podataka iz Registra moraju donijeti odluku dolaze li potencijalni posvojitelji prema svojim karakteristikama i iskazanim preferencijama uopće u obzir. To ukazuje na nužnost učestalog ažuriranja podataka (minimalno jednom godišnje), kako bi se provjerilo jesu li pojedini potencijalni posvojitelji tokom vremena promijenili i svoja očekivanja/preferencije glede posvojenja pojedinih kategorija djece. Naime, ukoliko se prilikom pretraživanja u obzir uzima primarna izjava potencijalnih posvojitelja glede očekivanja/preferencija (npr. malo dijete), a djelatnici CZSS pretražuju Registar nekoliko godina kasnije, moguće je da će (povodeći se nepisanim pravilom „malo dijete treba mlađe posvojitelje“) zaključiti da su dotični potencijalni posvojitelji „prestari“ za to dijete. Pritom Registar prilikom upisivanja podataka potencijalnih posvojitelja ima unaprijed određene kategorije i vrstu podataka koju treba upisati. Tako se može dogoditi da neke potencijalne posvojitelje Registar ne prepozna kao prikladne za određeno dijete zbog niza tehničkih okolnosti.

Slika 3. Postotak sudionika (N = 110) s obzirom na dužinu perioda u kojem se u Registru vode kao potencijalni posvojitelji

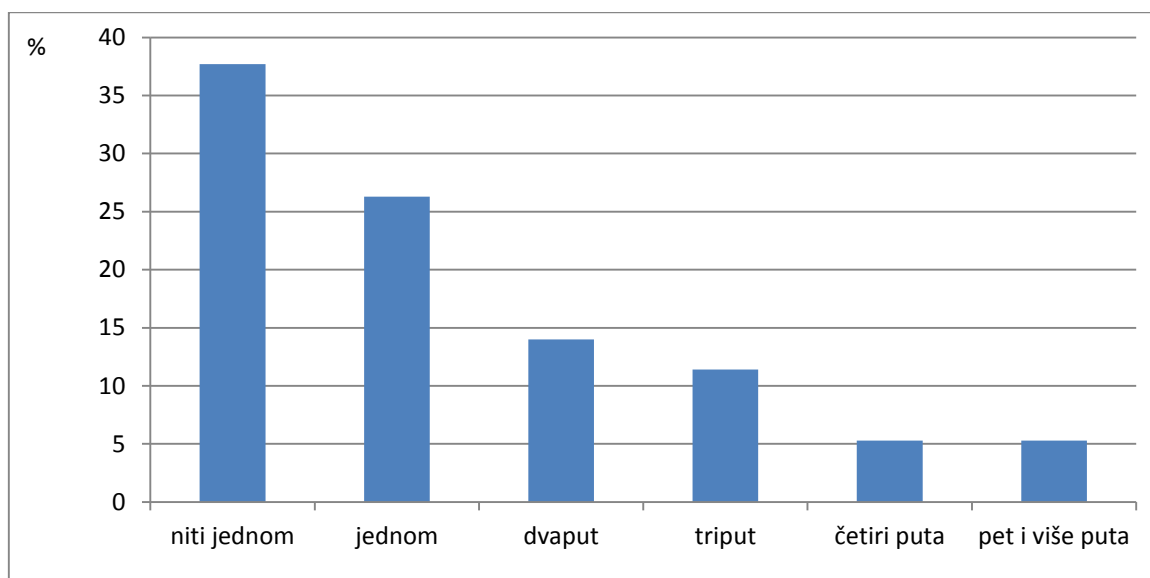

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

Osim negativnog učinka stresa koji zbog dugotrajnog čekanja ostavlja traga na pojedincima, u ovakvim slučajevima postoji rizik gubitka kvalitetnih potencijalnih posvojitelja zbog neuigranosti sustava. Stoga bi preporuke za praksu odabira potencijalnih posvojitelja bile

sljedeće: a) ujednačiti kriterije i postupke CZSS prilikom odabira potencijalnih posvojitelja (najboljih roditelja pojedinom djetetu), b) redovito ažurirati podatke postojećih potencijalnih posvojitelja u Registru i c) prilikom odabira u jednadžbu uzeti i dužinu čekanja pojedinih potencijalnih posvojitelja – nikako kao prioritet (time bismo se vratili na stari, nefunkcionalan princip „traženja djeteta potencijalnim posvojiteljima“), ali svakako kao jedan od čimbenika koji mogu dati određenu težinu.

Slika 4. Postotak sudionika koji se u Registru vode kao potencijalni posvojitelji ($N = 114$) s obzirom na broj kontaktiranja od strane CZSS (od trenutka kada su službeno postali potencijalni posvojitelji) glede posvojenja konkretnog djeteta

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

3.3. Važnost pripreme za posvojenje

Od sudionika koji su trenutno u postupku procjene za potencijalne posvojitelje ili su već u Registru potencijalnih posvojitelja ($N = 128$) njih točno 50% pohađalo je neku vrstu edukacije/pripreme za potencijalne posvojitelje. Vrijedi istaknuti da čak 23% sudionika koji za sada samo ozbiljno razmišljaju o posvojenju djeteta/djece i nisu još poduzeli nikakve konkretne korake kako bi postali (potencijalni) posvojitelji izjavljuje da je pohađalo neku vrstu edukacija/pripreme za potencijalne posvojitelje. Takav rezultat sugerira da ne samo potencijalni posvojitelji, već i oni koji zasad samo razmatraju tu opciju – žele dobiti što više stručnih informacija o onome što ih čeka. Doduše, moguće je da su motivi tih skupina ponešto različiti –

---

oni koji su trenutno u procesu možda žele konkretne savjete glede postupanja u određenim situacijama te imaju potrebu za grupnom podrškom, dok oni koji tek razmišljaju o posvojenju možda u najvećoj mjeri prikupljaju informacije koje će im pomoći da donesu konačnu odluku. Kako god bilo, interes za edukacije/pripreme potencijalnih posvojitelja je velik, a tu potrebu pripreme potencijalnih posvojitelja za posvojenje prepoznao je i zakonodavac, te stupanjem na snagu novog Obiteljskog zakona takva priprema postaje obavezna za sve potencijalne posvojitelje.

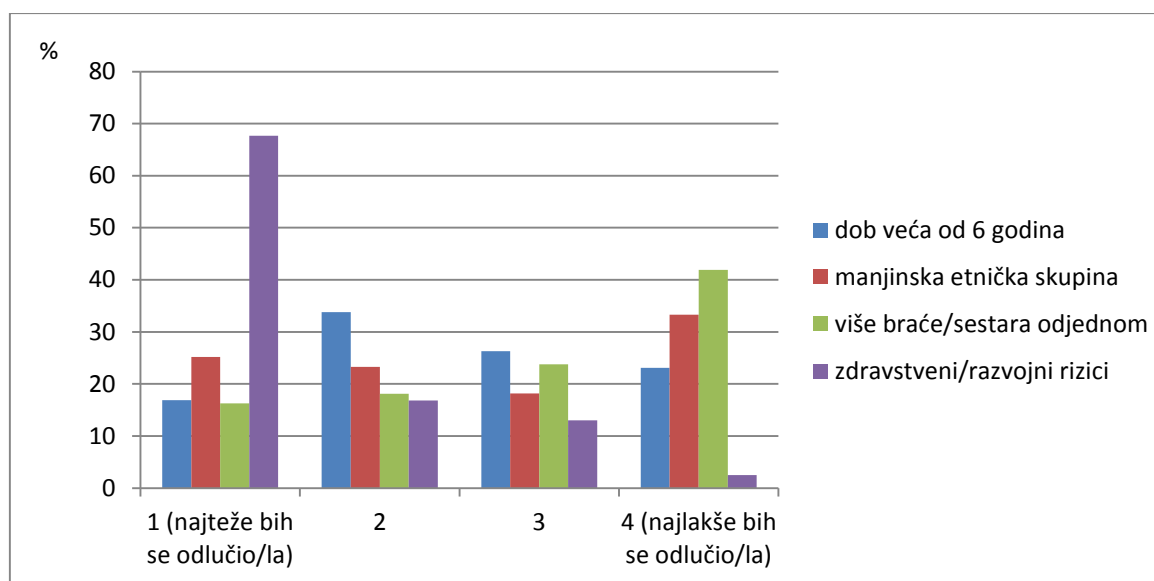
3.4. Kategorije teže posvojive djece

Nakon što su odgovorili na pitanja vezana uz njihov sociodemografski i posvojiteljski status, sudionici su zatraženi da četiri kategorije „teže posvojive djece“ rangiraju na način da 1. rang pridodaju kategoriji za koju bi se njima osobno bilo najteže odlučiti, a 4. rang kategoriji za koju bi im se bilo najlakše odlučiti (Slika 5). Kako se iz slike vidi istaknute su dvije kategorije: a) „zdravstveni/razvojni rizici“ i b) „više braće/sestara odjednom“ čiji trendovi ukazuju da bi se potencijalni posvojitelji, kada bi se pred njih postavio takav izbor, najteže odlučili za kategoriju „zdravstveni/razvojni rizici“, a najlakše za kategoriju „više braće/sestara odjednom“. Na temelju ovog rangiranja ne mogu se donositi konkretni zaključci jer se od potencijalnih posvojitelja u praksi nikada ne traži takav izbor, ali ono može biti indikator javnog mnijenja te sugerirati na koja područja se treba više usmjeriti kako bi se povećala učestalost pronalaska roditelja djeci koja po svojim karakteristikama pripadaju najrizičnijim kategorijama.

U nastavku istraživanja detaljnije se usmjerilo na svaku od četiri kategorije kako bi se saznalo a) koliko potencijalnih posvojitelja je inicijalno zainteresirano za posvojenje djeteta koje se po karakteristikama može svrstati u tu kategoriju, b) koji su razlozi da se dio potencijalnih posvojitelja inicijalno ne odlučuje za posvojenje djece iz dotične kategorije, c) u kojoj mjeri su potencijalni posvojitelji fleksibilni oko inicijalne odluke da ne razmatraju posvojenje djeteta iz dotične kategorije te d) koji su to mehanizmi/promjene u društvu za koje smatraju da bi ih ohrabрили na posvojenje djeteta iz dotične kategorije. Kako bi se rezultati istraživanja što lakše pratili, odlučeno je da se po pojedinoj kategoriji „teže posvojive djece“ prikažu rezultati koji odgovaraju na svaki od postavljenih problema. Prvo su prikazani rezultati za kategoriju djece

starije od 6 godina, zatim za kategoriju djece pripadnike manjinskih etničkih skupina, nakon toga rezultati za kategoriju djece koja se posvajaju zajedno s braćom/sestrama i na kraju za kategoriju djece sa zdravstvenim/razvojnim rizicima.

Slika 5. Postotak sudionika koji se prilikom rangiranja četiri kategorije „teže posvojive djece“ odlučio za raspon od 1. („najteže bih se odlučio/la“) do 4. ranga („najlakše bih se odlučio/la“)

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

3.4.1. Djeca starija od šest godina

Prvi problem istraživanja bio je utvrditi u kolikoj proporciji potencijalni posvojitelji pokazuju inicijalni interes za posvojenje djece starije od 6 godina. Kako bi procjena parametara bila nepristrana (jer još nije sigurno da će svi koji su trenutno u postupku procjene ili koji trenutno ozbiljno razmišljaju o posvojenju zaista i postati potencijalni posvojitelji), u ovaj dio analize uključeni su samo sudionici koji su u trenutku ispunjavanja upitnika bili upisani u Registar potencijalnih posvojitelja ($N = 114$).

3.4.1.1. Spremnost na posvojenje djece starije do šest godina

Budući da je interes potencijalnih posvojitelja za djecu mlađe dobi velik, a ona nisu u velikom broju zastupljena u populaciji djece koja imaju zakonski riješen status za posvojenje, centri za socijalnu skrb taj disbalans pokušavaju riješiti tako što prilikom iskazivanja inicijalnog

---

interesa za posvojenje djece potencijalne posvojitelje traže da navedu gornju dobnu granicu djeteta koja bi im još bila prihvatljiva za prihvaćanje roditeljstva određenom djetetu. Očekivano, sudionici u većini slučajeva inicijalno navode da žele dijete predškolske dobi ili mlađe. Njih 20% navodi da su spremni na posvojenje djeteta starijeg od šest godina (Slika 6). Prosječna dob djeteta koju iskazuju potencijalni posvojitelji iznosi četiri godine ($C = 4$; $Q = 1,5$), dok je maksimalna dobna granica djeteta (za koju je inicijalno iskazao/la interes samo jedan sudionik/ca) petnaest godina. Kako bi se odgovorilo na prvi problem provedena je procjena parametra za proporcije ($p = 0.22$; $q = 0.78$; $SD_p = 0,03897$) te je dobiven raspon od 0,12 do 0,32 u kojem se sa sigurnošću od 99% nalazi prava proporcija potencijalnih posvojitelja koji inicijalno izjavljuju da su zainteresirani za posvojenje djeteta dobi starije od šest godina. To znači da se **na 1000 potencijalnih posvojitelja (koliko ih se trenutno otprilike nalazi u Registru) može naći između 120 i 320 onih koji ispočetka izjavljuju da su spremni na posvojenje djeteta starijeg od 6 godina.**

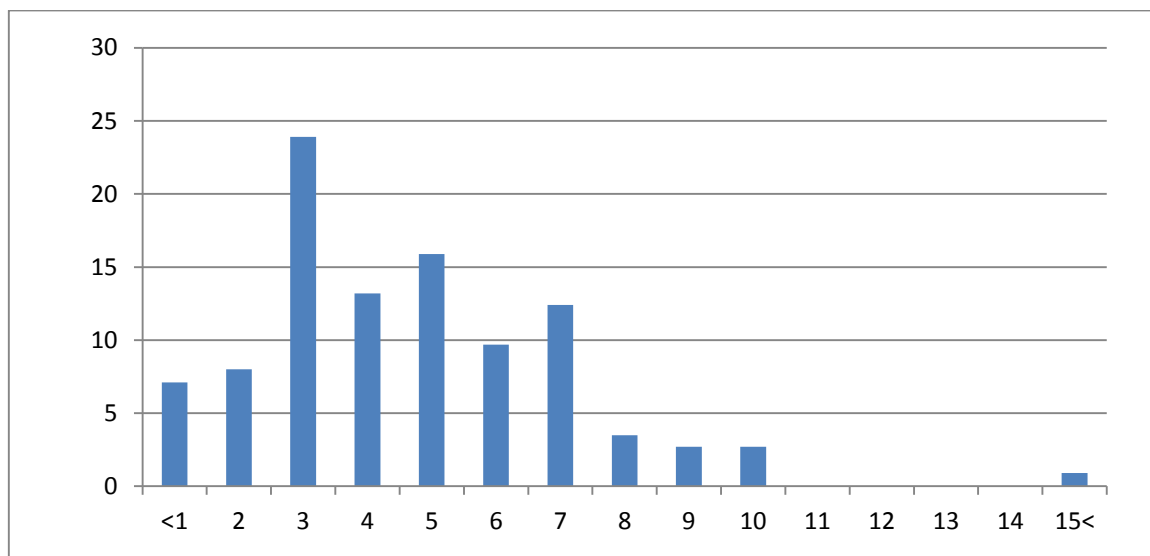
Ove podatke ipak treba uzeti s oprezom jer se iz distribucije može iščitati da je u kategoriji „djeca starija od 6 godina“ najveći postotak onih koji su dobnu granicu stavili na 7 godina (12,4%). Kategorije „teže posvojive djece“ u ovom su istraživanju formirane u skladu sa stranim istraživanjima. Što se tiče dobi, iako se u istraživanjima može primijetiti određen stupanj nekonzistentnosti glede definiranja dobi „starijeg djeteta“ te neki autori (npr. Rosenthal, 1993.) u tu kategoriju svrstavaju i djecu stariju od 4 godine, u većini istraživanja govori se o djeci starijoj od 6 godina te je u ovom istraživanju zauzeta ista strategija. Moguće je da u stranim zemljama brojka 6 predstavlja psihološku granicu prelaska djeteta iz predškolske u školsku dob. U RH brojka 7 ima jednako značenje jer djeca u RH kreću u školu sa 6,5 ili 7 godina. Ukoliko bi se takvo razmišljanje pokazalo točnim, to bi značilo da u RH postoji puno manji postotak potencijalnih posvojitelja (oko 10%) inicijalno zainteresiranih za posvojenje djece školske dobi, što je zabrinjavajuće kada se uzme u obzir da velik broj djece bez roditeljske skrbi spada upravo u tu kategoriju.

„Mi smo povukli granicu na pet godina – ta djeca će se lakše prilagoditi...“

Slika 6. Postotak sudionika koji se u Registru vode kao potencijalni posvojitelji ($N = 114$) s obzirom na maksimalnu gornju dobnu granicu djeteta koju su naveli prilikom iskazivanja inicijalnog interesa

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

3.4.1.2. Prepreke za posvojenje djece starije od šest godina

Drugi problem bio je utvrditi razloge zbog kojih se sudionici ne odlučuju/teže odlučuju za povećanje maksimalne dobne granice djeteta kojeg žele posvojiti. Budući da nas primarno zanima zašto se potencijalni posvojitelji ne odlučuju za dob stariju od 6 godina, u ovoj obradi u obzir će se uzeti rezultati samo onih sudionika čija je inicijalna dobna granica postavljena na 6 ili manje godina ($N = 125$). Sudionicima su ponuđeni razlozi za koje je opaženo da ih potencijalni posvojitelji navode u praksi, a njihov zadatak bio je da procjene u kojoj se mjeri taj razlog odnosi na njih osobno (Tablica 1). Za slučaj da njihovi glavni razlozi nisu među navedenim sudionicima je omogućeno dodavanje njihovih vlastitih razloga i osam sudionika/ca je navelo sljedeće: 1) „naša dob - ispod 30“, 2) „neostvarena želja biti roditelj tek rođenom djetetu“, 3) „djetetova sjećanja“, 4) „nedostajao bi nam dio djetinjstva, a htjeli bi da se dijete privikne na nas prije polaska u školu“, 5) „dijete iznad 5 godina treba vlastitu sobu i privikavanje na nju, te stjecanje radnih navika“, 6) „škola koja nosi dodatne obveze te je stoga manje vremena za povezivanje s djetetom“, 7) „zbog odnosa s biološkim djetetom“, 8) „da se dijete lakše prilagodi u obitelj budući da sam majka djeteta od 7 godina i smatram da bi nam svima bila jednostavnija prilagodba s mlađim djetetom“.

Tablica 1. Deskriptivna statistika (frekvencije (i postoci) odgovora u rasponu od 1 – „uopće se ne odnosi na mene“ do 4 – „u potpunosti se odnosi na mene“ te medijani i poluinterkvartilna raspršenja) za pojedini razlog zbog kojeg se potencijalni posvojitelji ne odlučuju/teže odlučuju za povećanje maksimalne dobne granice djeteta kojeg žele posvojiti; poredanih prema postotku odgovora 3 i 4

	frekvencija (postotak) odgovora				C	Q	N
	1	2	3	4			
Teža nadoknada zaostataka u emotivnom funkcioniranju i privrženosti	12 (9,8)	28 (22,8)	42 (34,1)	41 (33,3)	3	1	123
Teža promjena djetetovog ponašanja	15 (12,3)	28 (23)	42 (34,4)	37 (30,3)	3	1	122
Veće mogućnosti za traumu	16 (13)	34 (27,6)	29 (23,6)	44 (35,8)	3	1	123
Teža nadoknada kašnjenja u razvoju	17 (13,8)	30 (24,4)	43 (35)	33 (26,8)	3	1	123
Strah od težeg ostvarivanja odnosa s djetetom	20 (16,1)	30 (24,2)	31 (25)	43 (34,7)	3	1	124
Moguća duža izloženost zanemarivanju/zlostavljanju	22 (18,2)	33 (27,3)	26 (21,5)	40 (33,1)	3	1	121
Duži period prilagodbe	20 (16,4)	35 (28,7)	41 (33,6)	26 (21,3)	3	0,5	122
Veća vezanost na biološku obitelji/prethodne skrbnike	26 (21,1)	31 (25,2)	36 (29,3)	30 (24,4)	3	0,5	123
Sve manje povjerenje djeteta/djece u odrasle osobe	20 (16,5)	43 (35,5)	33 (27,3)	25 (20,7)	2	0,5	121
Propuštanje dijela djetinjstva	32 (26)	32 (26)	30 (24,4)	29 (23,6)	2	1	123
Teže prihvaćanje starijeg djeteta u obitelji (bake/djedovi)	74 (60,2)	31 (25,2)	14 (11,4)	4 (3,3)	1	0,5	123
Roditeljski dopust samo do 8. godine djeteta	84 (68,9)	21 (17,2)	6 (4,9)	11 (9)	1	0,5	122
Drastičnije predrasude i reakcije okoline	89 (73)	22 (18)	6 (4,9)	5 (4,1)	1	0,5	122

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

Iz dobivenih podataka zaključuje se da su glavni razlozi predloženi sudionicima u velikoj mjeri zahvatili predmet mjerenja (niti jedan razlog nije bio bez odgovora 3 i 4, što znači da je

---

bsarem nekim sudionicima taj razlog bio važan). Međutim, čini se da razlozi nisu univerzalni jer se na pojedinim česticama dobiva podjednaka frekvencija odgovora u rasponu od 1 – „uopće se ne odnosi na mene“ do 4 – „u potpunosti se odnosi na mene“. Takav rezultat nije neočekivan jer u sudionici inicijalno navodili različite maksimalne dobne granice te su vjerojatno odgovarali iz različitih perspektiva (neki su odgovarali zamišljajući pomak od novorođenčeta do trogodišnjaka, dok su drugi odgovarali zamišljajući pomak od predškolske na školsku dob). Pojedini razlozi na kojima se pak dobivaju univerzalniji odgovori (npr. „*Teže prihvaćanje starijeg djeteta u obitelji (bake/djedovi)*“, „*Drastičnije predrasude i reakcije okoline*“, „*Roditeljski dopust samo do 8 godine djeteta*“) su se pokazali manje važnima sudionicima, što se opaža iz njihovog većinskog grupiranja oko odgovora 1 („uopće se ne odnosi na mene“).

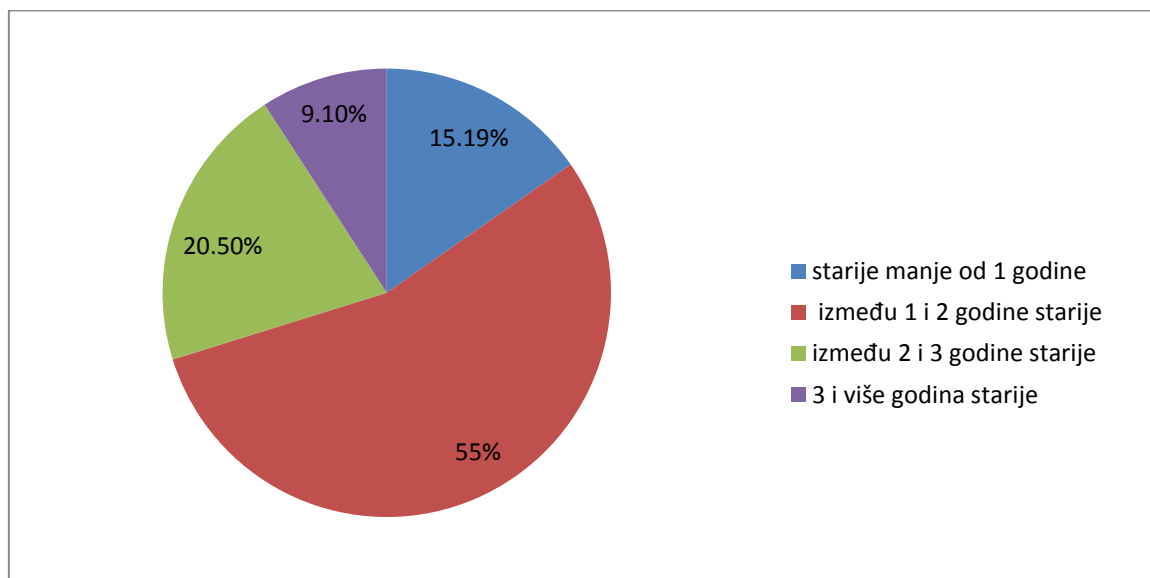
3.4.1.3. Fleksibilnost pomicanja dobne granice za konkretno dijete

Treći problem bio je utvrditi jesu li i u kojoj mjeri potencijalni posvojitelji spremni inicijalne preferencije prilagoditi tj. povećati maksimalnu dobnu granicu u slučaju pojave konkretnog djeteta. Budući nas primarno zanima fleksibilnost potencijalnih posvojitelja koji se od početka odlučuju za djecu mlađe dobi, u ovoj obradi u obzir su uzeti rezultati samo onih sudionika koji su trenutno u Registru potencijalnih posvojitelja, a čija je inicijalna granica postavljena na 6 ili manje godina ($N = 88$). **Prosječna dob djeteta koju ti sudionici inicijalno navode kao maksimalnu dob djeteta koje bi bili spremni posvojiti iznosi $M = 3,67$ ($SD = 1,47$).** Sudionicima je rečeno da zamisle situaciju u kojoj im djelatnici CZSS javljaju da trenutno postoji dijete s ispunjenim preduvjetima za posvojenje koje odgovara svim njihovim željama, osim što je nešto starije od dobne granice koju su izvorno postavili te im je postavljeno pitanje koliko bi to dijete moglo biti starije da oni ozbiljno razmotre posvojenje tog djeteta (Slika 7).

Iz odgovora sudionika se opaža da bi samo oko 15% sudionika pokazalo minimalnu razinu fleksibilnosti (pomak maksimalne dobne granice za manje od 1 godine) da bi **najveći broj potencijalnih posvojitelja (više od 50%) u slučaju konkretnog djeteta bio spreman na posvojenje djeteta starijeg 1-2 godine od onog što su inicijalno naveli, a da bi određeni broj posvojitelja bio još fleksibilniji i pomaknuo granicu za 2-3 godine ili čak više od 3 godine u odnosu na inicijalno određenu maksimalnu dob djeteta.**

Slika 7. Postotak sudionika koji se inicijalno odlučuju za posvojenje mlađe djece (N = 88) s obzirom na razinu fleksibilnosti tj. pomak maksimalne gornje dobne granice djeteta u slučaju pojave konkretnog djeteta

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

Neki potencijalni posvojitelji smatraju da bi im ranije poznavanje djeteta olakšalo odluku:

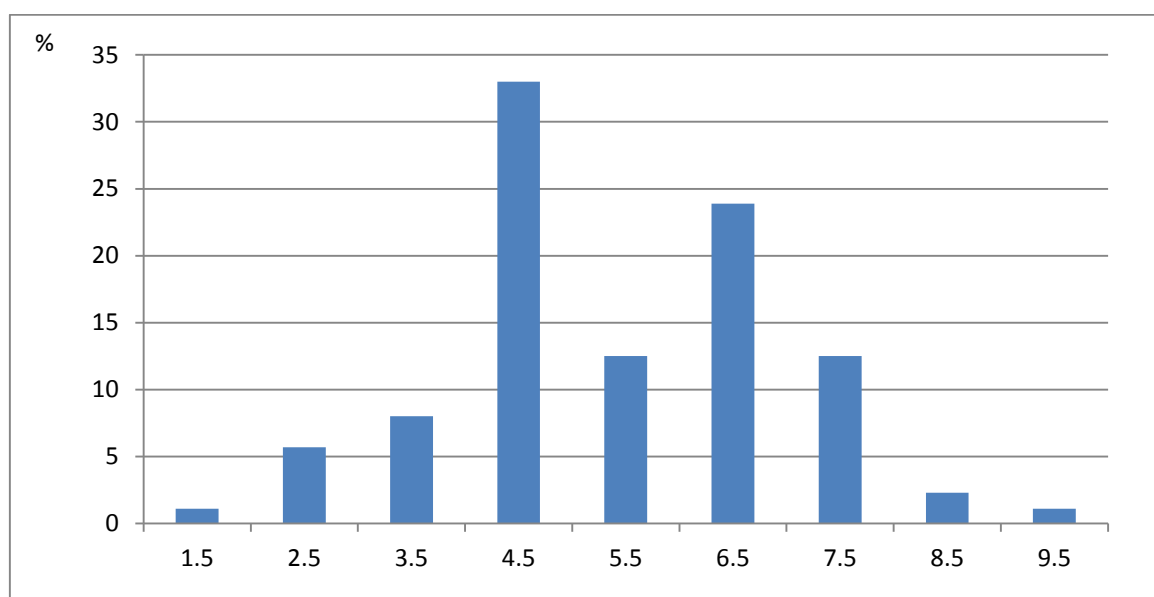
*„Moralo bi se raditi o djetetu koje osobno poznajem, iz obitelji ili susjedstva...
dijete koje je već na neki način dio mog života.“*

Kada bi se u obzir uzela razina fleksibilnosti koju su gore navedeni sudionici iskazali, prosječna dob djece koju bi ta skupina bila spremna posvojiti pomakla bi se na $M = 5,40$ ($SD = 1,58$). Razlika između inicijalno navedene i naknadno prilagođene dobne granice je statistički značajna, $t(87) = 19,6$; $p < 0,01$, a izračun Cohenovog d indeksa ($d = 1,18$) ukazuje da je taj učinak velik. Što se tiče naše skupine sudionika koji se trenutno u Registru vode kao potencijalni posvojitelji ($N = 114$), to bi konkretno značilo da bi u slučaju da ih se kontaktira vezano za posvojenje određenog djeteta povrh inicijalno opaženih 25 potencijalnih posvojitelja još 35 njih bilo spremno na posvojenje djeteta starijeg od 6 godina - što početnu proporciju $p = 0,22$ pomiče na $p = 0,53$ ($SDp = 0,0467$) odnosno sugerira da se uz 1% rizika može pretpostaviti da bi se realna proporcija ljudi spremnih na posvojenje starijeg djeteta uz kretala između 0,41 i 0,65 (od 1000 potencijalnih posvojitelja njih bi između 410 i 650 bilo zainteresirano za posvojenje

djeteta starijeg od 6 godina). Ova informacija govori protiv rigidnog korištenja Registra te sugerira veći uspjeh u pronalaženju najboljih roditelja pojedinom djetetu ukoliko se prilikom pretraživanja Registra pretraga proširi i na one potencijalne posvojitelje koji su inicijalno maksimalnu dobnu granicu stavili nešto niže od dobi konkretnog djeteta.

Slika 8. Distribucija promijenjene maksimalne dobi djeteta koju potencijalni posvojitelji koji se inicijalno odlučuju za posvojenje mlađe djece (N = 88) navode prihvatljivom u slučaju kontaktiranja od strane CZSS glede posvojenja konkretnog djeteta

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

3.4.1.4. Promjene koje mogu utjecati na spremnost na posvojenje starijeg djeteta/ce

Četvrti problem bio je utvrditi koje su to okolnosti/promjene u društvu za koje potencijalni posvojitelji navode da bi im pomogle i ohrabrile ih na razmišljanje o promjeni tj. povećanju iskazane maksimalne dobne granice djeteta/djece. U obradu je uzeta procjena svih sudionika i njihovi odgovori navedeni su u Tablici 2. Za slučaj da sudionici imaju dodatne sugestije glede toga što smatraju da bi im pomoglo i ohrabrilo ih za podizanje dobne granice, omogućeno im je dodavanje njihovih vlastitih razloga i četiri sudionika/ca je navelo sljedeće: 1) „Veća dostupnost ne samo dijagnostici već i tretmanima“, 2) „neformalno upoznavanje djeteta“, 3) „da je djevojčica imamo dječaka“, 4) „klik na prvu“.

Tablica 2. Deskriptivna statistika (frekvencije (i postoci) odgovora u rasponu od 1 - „nimalo“ do 4 - „u potpunosti“ te medijani i poluinterkvartilna raspršenja) za pojedini navod glede onog što bi moglo pomoći i ohrabriti sudionike na povećanje maksimalne dobne granice djeteta kojeg žele posvojiti; poredanih prema postotku odgovora 3 i 4

	frekvencija (postotak) odgovora				C	Q	N
	1	2	3	4			
Povjerenje u cjelovitost informacija o djetetu/djeci	17 (10,7)	22 (13,8)	36 (22,6)	84 (52,8)	4	0,5	159
Stručna podrška nakon posvojenja	15 (9,6)	25 (16)	33 (21,2)	83 (53,2)	4	1	156
Mogućnost razgovora sa stručnom osobom za dodatna pojašnjenja (psiholog, edukacijski rehabilitator, liječnik..)	19 (12)	23 (14,6)	39 (24,7)	77 (48,7)	3	1	158
Upoznavanje/druženje s obiteljima koje su posvojile djecu slične dobi	22 (13,8)	32 (20,1)	53 (33,3)	52 (32,7)	3	1	159
Neformalno druženje s djetetom/djecom iste ili slične dobi	28 (17,8)	29 (18,5)	43 (27,4)	57 (36,3)	3	1	157
Javni profil djeteta/djece s opisom karakteristika (bez imena i slika)	32 (20,3)	39 (24,7)	44 (27,8)	43 (27,2)	3	1	158
Dostupnost edukacija za učitelje/odgojitelje	45 (28,7)	32 (20,4)	40 (25,5)	40 (25,5)	3	1,5	157
Duži roditeljski dopust	48 (30,2)	36 (22,6)	37 (23,3)	38 (23,9)	2	1	159
Prednost prilikom upisa u vrtić/školu	68 (43,3)	35 (22,3)	25 (15,9)	29 (18,5)	2	1	157
Dostupnost edukacija za rodbinu	72 (45,9)	31 (19,7)	31 (19,7)	23 (14,6)	2	1	157
Prednost na dijagnostičkim/specijalističkim pregledima	65 (41,4)	40 (25,5)	30 (19,1)	22 (14)	2	1	157
Financijska pomoć od države	74 (47,1)	34 (21,7)	23 (14,6)	26 (16,6)	2	1	157

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

Prema dobivenim odgovorima, sudionici se dosta razlikuju u mišljenju oko toga što bi im pomoglo i ohrabrilu ih da povećaju maksimalnu dobnu granicu – npr. podjednak je broj sudionika koji smatraju da im javni profil djeteta/djece s opisom karakteristika (bez imena i slika) uopće ne bi pomogao, kao i onih koji smatraju da bi im u jako pomogao. Pa ipak, oko nekih okolnosti/promjena u društvu sudionici se u većoj mjeri slažu da bi im bile izuzetno korisne i potrebne (npr. „Povjerenje u cjelovitost informacija o djetetu/djeci“ i „Stručna podrška nakon posvojenja“ gdje se odgovori sudionika uglavnom grupiraju oko 4 – „u potpunosti se odnosi na mene“), što sugerira **nužnost pokretanja barem dviju važnih intervencija u sustavu socijalne skrbi**: 1) odredbe koje će naložiti **kvalitetniju razinu prikupljanja i prezentiranja podataka o djetetu** (njegovoj prošlosti, biološkim roditeljima, trenutnoj situaciji, zdravstvenom stanju) i 2) **formiranje timova specijaliziranih za pružanje stručne podrške** svim članovima posvojiteljskih obitelji nakon posvojenja.

“Socijalni sustav može učiniti puno u periodu kada se rješava pitanje roditeljske skrbi... ulaganjem u domove i skrb o djeci, da ta djeca imaju što bolje uvjete odrastanja, da budu što manje traumatizirana, da se više radi s njima – stručne osobe i timovi, da djeca taj dio svog života prebrode da bude što je moguće bolje.”

3.4.2. Djeca pripadnici manjinske etničke skupine

Prvi problem istraživanja bio je utvrditi u kolikoj proporciji potencijalni posvojitelji pokazuju inicijalni interes za posvojenje djece pripadnika manjinskih etničkih skupina. S obzirom da se pojam djece pripadnika manjinskih etničkih skupina kojima djelatnici CZSS traže roditelje u RH primarno odnosi na djecu romskog porijekla, obrada podataka primarno se usmjerila na tu skupinu. Kako bi procjena parametara bila nepristrana (jer još nije sigurno da će svi koji su trenutno u postupku procjene ili koji trenutno ozbiljno razmišljaju o posvojenju zaista i postati potencijalni posvojitelji), u ovaj dio analize uključeni su samo sudionici koji su u trenutku ispunjavanja upitnika bili upisani u Registar potencijalnih posvojitelja ($N = 114$).

U praksi RH se događa da, zbog relativno velikog broja potencijalnih posvojitelja koji se ne mogu odlučiti za posvojenje djeteta pripadnika romske etničke skupine, djelatnici pojedinih

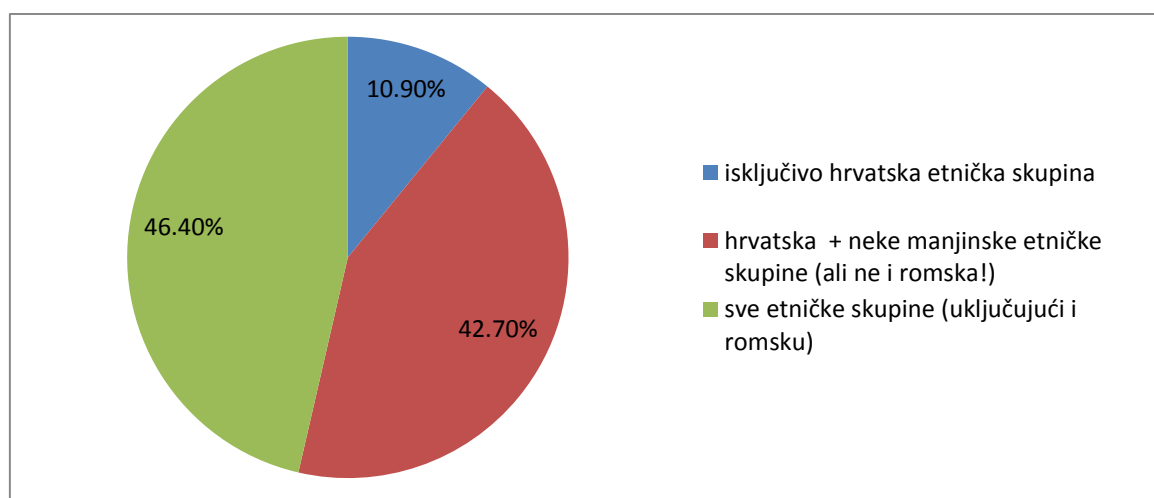

CZSS spontano provjeravaju jesu li konkretni potencijalni posvojitelji otvoreni za to ili ne. Isto je provjeravano i kod sudionika ovog istraživanja, a na pitanje koju su etničku pripadnost djeteta naveli prilikom iskazivanja interesa za posvojenje potencijalni posvojitelji mogli su odgovoriti na tri načina: a) isključivo pripadnici hrvatske etničke skupine, b) pripadnici hrvatske etničke skupine + neke manjinske etničke skupine (ali ne djeca romske etničke pripadnosti) ili c) sve etničke skupine (uključujući djecu romske etničke pripadnosti). Od ukupno $N = 114$ potencijalnih posvojitelja iz Registra, četvero ih nije dalo odgovor na ovo pitanje, pa je analiza provedena na $N = 110$ sudionika .

3.4.2.1. Spremnost na posvojenje djece manjinskih etničkih skupina

Očekivano, više od polovice sudionika inicijalno eksplicitno navodi da su spremni za posvojenje djeteta pripadnika hrvatske etničke skupine ili eventualno neke manjinske etničke skupine, ali ne romske, što konkretno znači da bi **manje od polovice njih inicijalno bilo spremno posvojiti djecu romskog porijekla** (Slika 9). Kako bi se odgovorilo na prvi problem provedena je procjena parametra za proporcije ($p = 0.46$; $q = 0.54$; $SD_p = 0,0475$) te je dobiven raspon od 0,34 do 0,58 (na 1000 potencijalnih posvojitelja to bi bilo između 340 i 580 osoba) u kojem sa sigurnošću od 99% tvrdimo da se nalazi prava proporcija potencijalnih posvojitelja inicijalno zainteresiranih za posvojenje djeteta romskog porijekla.

Slika 9. Postotak potencijalnih posvojitelja u Registru ($N = 110$) koji se inicijalno odlučuju za posvojenje djece pripadnika pojedine etničke skupine

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

3.4.2.2. Prepreke za posvojenje djeteta pripadnika manjinske etničke skupine?

Drugi problem bio je utvrditi razloge zbog kojih se sudionici ne odlučuju/teže odlučuju za posvojenje djeteta pripadnika manjinske etničke skupine.

Posvojitelji na ovu temu gledaju kroz društvenu prihvatljivost i toleranciju različitosti:

“To je širi društveni problem... kod nas se još uvijek različitosti (npr. homoseksualnost) osuđuje... vjerujem da parovi koji nisu spremni posvojiti romsko dijete, to nisu zbog okoline – i dijete i roditelji bi imali dosta problema, jednostavno se boje kako će oni izaći sa svim tim na kraj – ne sa svojim osjećajima nego sa osjećajima tog djeteta... to je moj osobni problem, moj strah – nama ne smeta mali mulat, crnac, nama ni homoseksualnost ne smeta, ali znam da će mojim susjedima smetati. Mene je strah kako ću ja to svojem djetetu objasniti, da li će ono zbog toga biti tužno...”

“Pripadnost drugoj etničkoj skupini je jedan poseban skup problema s kojima se treba nositi. I okolina i hrpa nebitnih stvari s kojima se zapravo uopće ne bi trebalo nositi.”

Budući da nas primarno zanima zašto se potencijalni posvojitelji ne odlučuju za posvojenje djece romskog porijekla, u ovoj obradi u obzir su uzeti rezultati svih sudionika koji su odgovorili da su spremni na posvojenje a) isključivo djece pripadnika hrvatske etničke skupine i b) djece pripadnika hrvatske etničke skupine + nekih manjinskih etničkih skupina (ali ne i romske!) ($N = 85$). Sudionicima su ponuđeni razlozi za koje je opaženo da ih potencijalni posvojitelji navode u praksi, a njihov zadatak bio je da procjene u kojoj se mjeri taj razlog odnosi na njih (Tablica 3). Za slučaj da njihovi glavni razlozi nisu navedeni, sudionicima je omogućeno dodavanje njihovih vlastitih razloga i tri sudionika/ca je navelo sljedeće: 1) „djetetova biološka obitelj i mogući problemi na tom polju“, 2) „druga vjera“, 3) “moj muž ima predrasude prema romskoj manjini, ima negativna iskustva s njima i odbija promijeniti mišljenje“. Dobiveni

rezultati sugeriraju da je upitnik gotovo u potpunosti zahvatio glavne razloge zbog kojih se sudionici ne odlučuju/teže odlučuju na posvojenje djece romskog porijekla, no isto tako da se pojedini razlozi ne odnose u jednakoj mjeri na sve potencijalne posvojitelje.

Tablica 3. Deskriptivna statistika (frekvencije (i postoci) odgovora u rasponu od 1 – „uopće se ne odnosi na mene“ do 4 - „u potpunosti se odnosi na mene“ te medijani i poluinterkvartilna raspršenja) za pojedini razlog zbog kojeg se potencijalni posvojitelji ne odlučuju/teže odlučuju za posvojenje djeteta/djece pripadnika manjinskih etničkih skupina (npr. romske); poredane prema postotku odgovora 3 i 4

	frekvencija (postotak) odgovora				C	Q	N
	1	2	3	4			
Veća vjerojatnost diskriminacije djeteta/djece među vršnjacima	6 (7,1)	7 (8,3)	17 (20,2)	54 (64,3)	4	0,5	84
Predrasude u školskom sustavu - diskriminacija na razini sustava	8 (9,5)	7 (8,3)	22 (26,2)	47 (56)	4	0,5	84
Teža integracija djeteta/djece u vrtić/školu	10 (12)	6 (7,2)	27 (32,5)	40 (48,2)	3	0,5	83
Strah od nepoželjnih reakcija i predrasuda okoline (poznatika, učitelja, vjerske zajednice, prolaznika)	13 (15,7)	20 (24,1)	14 (16,9)	36 (43,4)	3	1	83
Strah od nepoželjnih reakcija i predrasuda obitelji i prijatelja	16 (19,3)	23 (27,7)	16 (19,3)	28 (33,7)	3	1	83
Teže ostvarivanje odnosa s djetetom/djecom radi različitosti u jeziku i kulturi	15 (18,1)	26 (31,3)	19 (22,9)	23 (27,7)	3	1	83
Manjak informacija o etničkoj skupini (npr. romskoj) iz koje potječe dijete/djeca	21 (25,6)	20 (24,4)	22 (26,8)	19 (23,2)	2,5	1	82
Pretpostavka da su djeca pripadnici manjinskih etničkih skupina (npr. romskoj) sklonija nepoželjnim oblicima ponašanja	24 (28,9)	21 (25,3)	18 (21,7)	20 (24,1)	2	1	83
Manjak osobnog interesa da se nauči jezik i kultura manjine	35 (42,2)	18 (21,7)	17 (20,5)	13 (15,7)	2	1	83
Osobni stav prema pripadnicima određenim manjinskih etničkih skupina (npr. romske)	40 (48,8)	14 (17,1)	14 (17,1)	14 (17,1)	2	1	82

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

Neki razlozi su se pokazali univerzalno važni većini sudionika (npr. „*Teža integracija djeteta/djece u vrtić/školu*“, „*Veća vjerojatnost diskriminacije djeteta/djece među vršnjacima*“, „*Predrasude u školskom sustavu - diskriminacija na razini sustava*“), dok su drugi razlozi imali podjednak broj odgovora u cijelom rasponu od 1 – „uopće se ne odnosi na mene“ do 4 - „u potpunosti se odnosi na mene“.

Na pitanje zašto postoje predrasude prema pripadnicima romske etničke pripadnosti potencijalni posvojitelji su odgovorili slijedeće:

“Nekad osobno iskustvo, nekad iskustvo drugih... npr. kada prose, žicaju... ili njihov način života, neodgovoran... neka negativna iskustva od prije.”

“Moj problem nije toliko izgled (teško je zapravo reći po boji kože da se radi o romskom djetetu) nego tren kada moram reći djetetu o porijeklu, kako će se ta informacija odraziti na njega/nju...”

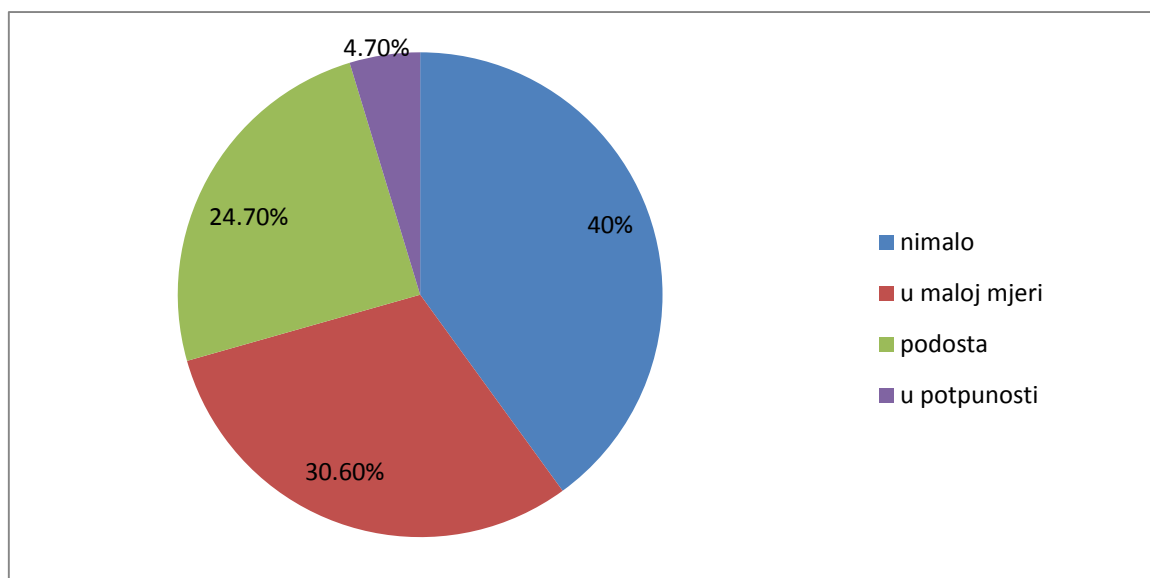

3.4.2.3.   Fleksibilnost stavova o posvojenju djece pripadnika manjinskih etničkih skupina

Treći problem bio je utvrditi jesu li i u kojoj mjeri potencijalni posvojitelji spremni inicijalne preferencije prilagoditi tj. unatoč prethodnoj odluci razmotriti posvojenje djeteta romskog porijekla. Budući nas primarno zanima fleksibilnost potencijalnih posvojitelja koji se inicijalno ne odlučuju za posvojenje djece romskog porijekla, u ovoj obradi u obzir su uzeti rezultati svih sudionika koji su odgovorili da su spremni na posvojenje a) isključivo djece pripadnika hrvatske etničke skupine i b) djece pripadnika hrvatske etničke skupine + nekih manjinskih etničkih skupina (ali ne i romske) ($N = 85$). Sudionicima je rečeno da zamisle situaciju u kojoj im djelatnici CZSS javljaju da trenutno postoji dijete romske etničke pripadnosti s ispunjenim preduvjetima za posvojenje koje odgovara svim njihovim drugim željama, i od njih se tražilo da procjene bi li i u kojoj mjeri iskazali interes za posvojenje konkretnog djeteta (Slika 10).

Iz odgovora se opaža da su sudionici u pravilu manje fleksibilni glede mijenjanja odluke o posvojenje djeteta određene etničke skupine jer bi njih oko 70% bilo malo ili nimalo zainteresirano – što u praksi vjerojatno ne bi bilo dovoljno da se zaista i oduče za posvojenje konkretnog djeteta. Preostalih 30% indicira da postoje neki potencijalni posvojitelji koji bi bili spremni ponovno razmotriti inicijalnu odluku i eventualno odlučiti o posvojenju djeteta romskog porijekla. Kako bi se odgovorilo na treći problem provedena je procjena parametra za proporcije ($p = 0.29$; $q = 0.71$; $SD_p = 0,0492$) te je dobiven raspon od 0,16 do 0,42 u kojem sa sigurnošću od 99% nalazi prava proporcija potencijalnih posvojitelja inicijalno nezainteresiranih za posvojenje djeteta romskog porijekla koji bi, usprkos inicijalnoj odluci, bili spremni ozbiljnije razmotriti posvojenje konkretnog djeteta romskog porijekla.

Slika 10. Razina interesa sudionika koji se inicijalno ne odlučuju za posvojenje djece romskog porijekla ($N = 85$) za posvojenje konkretnog djeteta koje odgovara svim njihovim preferencijama osim etničkog porijekla

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

3.4.2.4. Promjene koje mogu utjecati na posvojenje djece romske etničke skupine

Četvrti problem bio je utvrditi koje su to okolnosti/promjene u društvu za koje sudionici koji se inicijalno ne odlučuju za posvojenje djeteta romskog porijekla ($N = 85$) navode da bi im pomogle i ohrabrile ih na promjenu mišljenja o etničkoj pripadnosti i posvojenju djeteta/djece

---

pripadnika romske etničke skupine. Sudionicima su sugerirane okolnosti/promjene u društvu koje se u praksi mogu čuti od potencijalnih posvojitelja, te im je omogućeno dodavanje njihovih vlastitih razloga. Nitko od sudionika nije dodao niti jednu naknadnu sugestiju.

Iz procjena korisnosti sugeriranih promjena (Tablica 4.), opaža se da nema sugestija koje sudionici doživljavaju univerzalno korisnima što nije neočekivano uzme li se u obzir da su **odgovori dobiveni na skupini u kojoj je 40% sudionika apsolutno postojano u svojoj odluci da ne žele postati roditelj djetetu romskog etničkog porijekla.**

S obzirom na gore navedeno, u slučaju ovog seta pitanja kriterij treba ponešto prilagoditi te se umjesto neostvarive univerzalnosti slaganja oko korisnosti neke sugestije treba usmjeriti na one sugestije (npr. „*Mogućnost razgovora sa stručnom osobom za dodatna pojašnjenja (psiholog, edukacijski rehabilitator, liječnik..)*“, „*Upoznavanje/druženje s obiteljima koje su posvojile dijete/djecu iste etničke pripadnosti*“, „*Edukacije i poticanje tolerancije i jednakosti manjinskih prava u RH (u odgojno-obrazovnim ustanovama)*“ koje su dobile podjednak broj procjena na cijelom rasponu od 1 – „nimalo“ do 4 „u potpunosti“. **To sugerira da bi sustav socijalne skrbi trebao djelovati u koordinaciji sa sustavom zdravstva, kulture i obrazovanja kako bi se potencijalnim posvojiteljima omogućila pomoć i potpora za koju smatraju da bi ih potaknula na razmatranje posvojenja djece romskog porijekla.** Već je spomenuto da među odgovorima nije bilo (niti je moglo biti) sugestija koji se smatraju univerzalno korisnima, međutim, postoje sugestije na kojima se pokazala veća univerzalnost tj. veće slaganje sudionika oko toga što ne smatraju posebno korisnim. Sudionici su se slagali u ovom setu pitanja i (većina sudionika grupirala se oko procjene 1 – „nimalo“) oko sugestija „*Financijska pomoć od države*“, „*Prednost prilikom upisa u vrtić/školu*“ i „*Prednost na dijagnostičkim/specijalističkim pregledima*“ što sugerira da im se jednokratna, proceduralna pomoć od strane države u ovom času ne čini toliko korisna koliko kontinuirani, dubinski pristup potpore i edukacije.

Tablica 4. Deskriptivna statistika (frekvencije (i postoci) odgovora u rasponu od 1 - „nimalo“ do 4 - „u potpunosti“ te medijani i poluinterkvartilna raspršenja) za pojedini navod glede onog što bi moglo pomoći i ohrabriti sudionike na promjenu mišljenja o etničkoj pripadnosti i posvojenju djeteta/djece pripadnika manjinskih etničkih skupina (npr. romske); poredane prema postotku odgovora 3 i 4

	frekvencija (postotak) odgovora				C	Q	N
	1	2	3	4			
Promjena stava društva o manjinskim etničkim skupinama (npr. romskoj)	18 (22,2)	9 (11,1)	14 (17,3)	40 (49,4)	3	1	81
Povjerenje u cjelovitost informacija o djetetu/djeci	18 (22,5)	14 (17,5)	22 (27,5)	26 (32,5)	3	1	80
Edukacije i poticanje tolerancije i jednakosti manjinskih prava u RH (u odgojno-obrazovnim ustanovama)	20 (24,7)	12 (14,8)	19 (23,5)	30 (37)	3	1,25	81
Stručna podrška nakon posvojenja	20 (24,7)	15 (18,5)	21 (25,9)	25 (30,9)	3	1,25	81
Upoznavanje/druženje s obiteljima koje su posvojile dijete/djecu iste etničke pripadnosti	21 (26,3)	15 (18,8)	20 (25)	24 (30)	3	1,5	80
Mogućnost razgovora sa stručnom osobom za dodatna pojašnjenja (psiholog, edukacijski rehabilitator, liječnik..)	24 (29,3)	10 (12,2)	29 (35,4)	19 (23,2)	3	1	82
Neformalno druženje s djetetom/djecom pripadnicima manjinskih etničkih skupina (npr. romske)	24 (29,3)	20 (24,4)	19 (23,2)	19 (23,2)	2	1	82
Javni profil djeteta/djece s opisom karakteristika (bez imena i slika)	27 (32,9)	24 (29,3)	13 (15,9)	18 (22)	2	1	82
Organizirano upoznavanje jezika i kulture etničke manjine	25 (30,9)	27 (33,3)	19 (23,5)	10 (12,3)	2	1	81
Prednost prilikom upisa u vrtić/školu	44 (54,3)	21 (25,9)	7 (8,6)	9 (11,1)	1	0,5	81
Duži roditeljski dopust	40 (50)	25 (31,3)	7 (8,8)	8 (10)	1,5	0,5	80
Financijska pomoć od države	47 (58,8)	19 (23,8)	8 (10)	6 (7,5)	1	0,5	80
Prednost na dijagnostičkim/specijalističkim pregledima	43 (53,1)	21 (25,9)	13 (16)	4 (4,9)	1	0,5	81

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

3.4.3. Djeca koja idu na posvojenje zajedno s braćom i/ili sestrama

Prvi problem istraživanja bio je utvrditi u kolikoj proporciji potencijalni posvojitelji pokazuju inicijalni interes za posvojenje većeg broja djece u međusobnom srodstvu. Kako bi procjena parametara bila nepristrana (jer još nije sigurno da će svi koji su trenutno u postupku procjene ili koji trenutno ozbiljno razmišljaju o posvojenju zaista i postati potencijalni posvojitelji), u ovaj dio analize uključeni su samo sudionici koji su u trenutku ispunjavanja upitnika bili upisani u Registar potencijalnih posvojitelja ($N = 114$).

Nerijetko se u praksi RH događa da biološki roditelji određenog broja djece srodnika istovremeno izgube roditeljska prava te da se za djecu srodnike u isto vrijeme traže roditelji. Zbog psihološke dobrobiti djece te zaštite od dodatne traumatizacije, preporuka je stručnjaka da se učini sve kako se oni ne bi razdvajali, odnosno kako bi se pronašli roditelji koji bi bili spremni posvojiti svu djecu zajedno. U praksi se pokazalo da se s porastom broja srodnika smanjuje šansa da se ostvari posvojenje pod takvim uvjetima, zbog čega se stručni djelatnici CZSS nalaze pred teškom odlukom – ostaviti djecu zajedno na skrbi (u domu za nezbrinutu djecu ili kod udomitelja) s visokom vjerojatnosti da se za njih neće pronaći roditelji ili ih razdvojiti i tako povećati šanse barem nekima od njih da žive u obitelji.

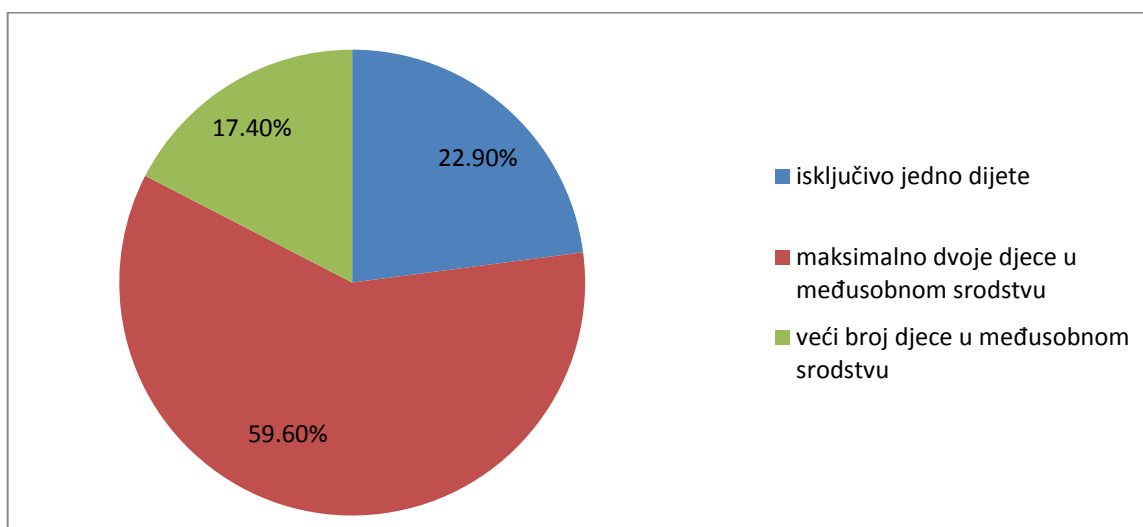
3.4.3.1. Spremnost na posvojenje većeg broja djece u srodstvu

Sudionicima ovog istraživanja postavljeno je pitanje kako su se očitovali glede mogućnosti istovremenog posvojenje većeg broja djece srodnika, a nudili su im se odgovori a) isključivo jedno dijete, b) maksimalno dvoje djece u međusobnom srodstvu i c) veći broj djece u međusobnom srodstvu. Od ukupno $N = 114$ potencijalnih posvojitelja iz Registra, pet ih nije dalo odgovor na ovo pitanje, pa je analiza provedena na $N = 109$ sudionika. Usprkos očekivanjima temeljenim na informacijama iz prakse, čini se da je **samo nešto manje od četvrtine sudionika inicijalno nezainteresirano za posvojenje više od jednog djeteta, dok je više od 50% sudionika spremno istovremeno postati roditeljima dvoje djece u međusobnom srodstvu, a nešto više od šestine sudionika inicijalno izjavljuje da je zainteresirano za roditeljstvo 3 i više djece u međusobnom srodstvu (Slika 11).**

Kako bi se odgovorilo na prvi problem provedena je procjena parametra za proporcije potencijalnih posvojitelja zainteresiranih za maksimalno dvoje djece međusobnih srodnika ($p = 0.60$; $q = 0.40$; $SD_p = 0,0469$) kao i procjena parametra za proporcije potencijalnih posvojitelja zainteresiranih za veći broj djece međusobnih srodnika ($p = 0.17$; $q = 0.83$; $SD_p = 0,03598$). Rezultati su pokazali da se sa sigurnošću od 99% može tvrditi da se prava proporcija potencijalnih posvojitelja zainteresiranih za posvojenje maksimalno dvoje djece nalazi u rasponu od 0,48 do 0,72 (na 1000 potencijalnih posvojitelja to bi bilo između 480 i 720 osoba), a ona potencijalnih posvojitelja inicijalno zainteresiranih za posvojenje većeg broja djece srodnika u rasponu od 0,08 do 0,26 (na 1000 potencijalnih posvojitelja to bi bilo između 80 i 260 osoba).

Slika 11. Postotak potencijalnih posvojitelja iz Registra s obzirom na broj djece na čije su posvojenje inicijalno spremni ($N = 109$)

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

3.4.3.2. Prepreke posvojenju većeg broja djece u srodstvu

Drugi problem bio je utvrditi razloge zbog kojih se sudionici ne odlučuju/teže odlučuju za posvojenje većeg broja djece u međusobnom srodstvu. Budući je moguće da su različiti razlozi onih sudionika koji se odlučuju isključivo za jedno dijete i onih koji se odlučuju za maksimalno dvoje djece u međusobnom srodstvu, zasebno su analizirani odgovori te dvije skupine (Tablica 5).

Tablica 5. Deskriptivna statistika (frekvencije (i postoci) odgovora u rasponu od 1 – „uopće se ne odnosi na mene“ do 4 - „u potpunosti se odnosi na mene“ te medijani i poluinterkvartilna raspršenja) za pojedini razlog zbog kojeg se 1) sudionici koji se odlučuju za isključivo jedno dijete („SAMO 1“) i 2) sudionici koji se odlučuju za maksimalno dvoje djece srodnika („MAX 2“) ne odlučuju/teže odlučuju za istovremeno posvojenje više djece u međusobnom srodstvu.

		frekvencija (postotak) odgovora				C	Q	N
		1	2	3	4			
Nedostatak/ neprilagođenost životnog prostora	SAMO 1	5 (13,5)	4 (10,8)	8 (21,6)	20 (54,1)	4	0,75	37
	MAX 2	34 (36,2)	8 (8,5)	20 (21,3)	32 (34)	3	1,5	94
Preveliko financijsko opterećenje	SAMO 1	4 (10,8)	9 (24,3)	14 (37,8)	10 (27)	3	1	37
	MAX 2	23 (24,5)	20 (21,3)	27 (28,7)	24 (25,5)	3	1,13	94
Manjak vremena za osobne potrebe	SAMO 1	15 (40,5)	11 (29,7)	6 (16,2)	5 (13,5)	2	1	37
	MAX 2	50 (53,2)	30 (31,9)	9 (9,6)	5 (5,3)	1	0,5	94
Strah da je nemoguće ostvariti dobre odnose i bliskost sa svom djecom odjednom	SAMO 1	17 (45,9)	6 (16,2)	8 (21,6)	6 (16,2)	2	1	37
	MAX 2	36 (38,7)	22 (23,7)	13 (14)	22 (23,7)	2	1	93
Teža istovremena prilagodba na djecu različite dobi i karaktera	SAMO 1	12 (32,4)	8 (21,6)	10 (27)	7 (18,9)	2	1	37
	MAX 2	24 (25,8)	26 (28)	18 (19,4)	25 (26,9)	2	1,5	93
Braća/sestre bi se mogli bolje slagati međusobno nego s roditeljima	SAMO 1	21 (56,8)	9 (24,3)	4 (10,8)	3 (8,1)	1	0,5	37
	MAX 2	52 (55,9)	19 (20,4)	13 (14)	9 (9,7)	1	0,5	93
Želja za posvećivanjem jednom djetetu u potpunosti	SAMO 1	12 (33,3)	7 (19,4)	7 (19,4)	10 (27,8)	2	1,5	36
	MAX 2	41 (43,6)	26 (27,7)	9 (9,6)	18 (19,1)	2	1	94
Nedostatak financijske pomoći od države	SAMO 1	11 (30,6)	13 (36,1)	7 (19,4)	5 (13,9)	2	1	36
	MAX 2	41 (43,6)	17 (18,1)	19 (20,2)	17 (18,1)	2	1	94
Nedostatak organizirane psihološke podrške	SAMO 1	16 (43,2)	8 (21,6)	5 (13,5)	8 (21,6)	2	1	37
	MAX 2	29 (30,9)	19 (20,2)	31 (33)	15 (16)	2	1	94
Reakcije i predrasude obitelji i prijatelja	SAMO 1	29 (78,4)	5 (13,5)	2 (5,4)	1 (2,7)	1	0	37
	MAX 2	79 (84)	11 (11,7)	2 (2,1)	2 (2,1)	1	0	94
Reakcije i predrasude okoline	SAMO 1	30 (81,1)	4 (10,8)	2 (5,4)	1 (2,7)	1	0	37
	MAX 2	80 (85,1)	7 (7,4)	4 (4,3)	3 (3,2)	1	0	94

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

Sudionicima su ponuđeni razlozi za koje je opaženo da ih potencijalni posvojitelji navode u praksi, a njihov zadatak bio je da procjene u kojoj se mjeri taj razlog odnosi na njih osobno. Za slučaj da njihovi razlozi nisu među navedenima, omogućeno im je dodavanje njihovih vlastitih razloga. Pet sudionika/ca je navelo sljedeće: 1) „isključivo financije“, 2) „imam jedno biološko dijete pa se bojim da bi npr. posvojeno dvoje bilo protiv moga djeteta“, 3) „kao samica, nemoguće je skrbiti za više od jednog djeteta kako ono to zaslužuje“, 4) „imamo već dvoje biološke djece“, 5) „jer sam samac“. Iz odgovora sudionika se opaža da su razlozi koji u velikoj mjeri određuju njihovu odluku o neposvojenju više djece odjednom u vezani uz nedostatak/neprikladnost životnog prostora te financijsko opterećenje.

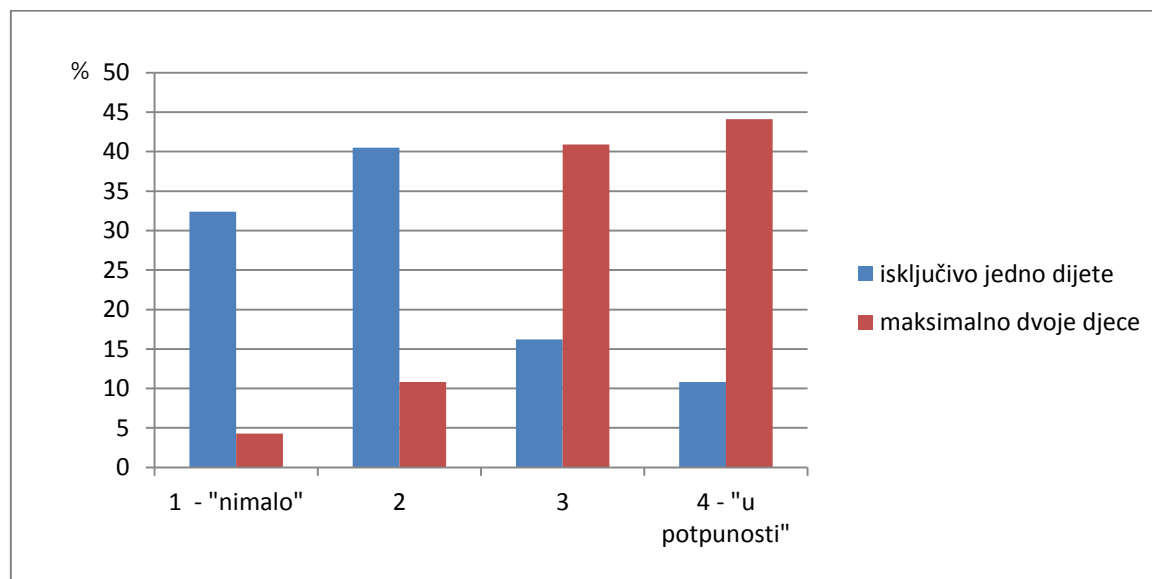
3.4.3.3. Fleksibilnost prema spremnosti za posvojenje većeg broja djece

Treći problem bio je utvrditi jesu li i u kojoj mjeri potencijalni posvojitelji spremni inicijalne preferencije prilagoditi tj. unatoč prethodnoj odluci razmotriti posvojenje većeg broja djece u međusobnom srodstvu. Budući nas primarno zanima fleksibilnost sudionika koji se inicijalno ne odlučuju za istovremeno posvojenje više djece srodnika, u ovoj obradi zasebno su analizirani odgovori sudionika koji su odgovorili da su spremni na posvojenje a) isključivo jednog djeteta ($N = 38$) i b) maksimalno dvoje djece u međusobnom srodstvu ($N = 96$). Sudionicima je rečeno da zamisle situaciju u kojoj im djelatnici CZSS javljaju da trenutno postoje djeca u međusobnom srodstvu (jedno dijete više od onog za što su inicijalno iskazali interes) koju ne žele razdvajati, s ispunjenim preduvjetima za posvojenje i koja odgovaraju svim njihovim drugim željama, te se od njih tražilo da procjene bi li i u kojoj mjeri iskazali interes za posvojenje konkretnog djeteta (Slika 12).

Rezultati sugeriraju da su **sudionici koji su inicijalno odlučili posvojiti maksimalno dvoje djece srodnika fleksibilniji tj. pokazuju veći interes za posvojenjem jednog djeteta više nego sudionici koji su inicijalno odlučili posvojiti samo jedno dijete**. Ako bi se procjene 1 i 2 tumačile kao načelna nezainteresiranost, a procjene 3 i 4 kao načelnu zainteresiranost za posvojenje jednog djeteta više, to bi značilo da bi se inicijalni broj zainteresiranih za posvojenje maksimalno dvoje djece povećao relativno malo (svega 27% od sudionika koji se odlučuju za posvojenje samo jednog djeteta) dok bi se inicijalni broj zainteresiranih za posvojenje više od dvoje djece

značajno povećao (čak 85% od sudionika koji se odlučuju za posvojenje maksimalno dvoje djece u međusobnom srodstvu).

Slika 12. Postotak sudionika koji svoj interes za posvojenje konkretne djece u međusobnom srodstvu (jedno dijete više od njihove inicijalne odluke) procjenjuje na skali od 1 („nimalo“) do 4 („u potpunosti“), ovisno o tome jesu li se inicijalno odlučili za posvojenje a) isključivo jednog djeteta ($N = 38$) ili b) maksimalno dvoje djece u međusobnom srodstvu ($N = 96$)

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

Ovi rezultati pružaju nadu da će djelatnici CZSS određenom broju djece u međusobnom srodstvu moći pronaći zajedničke roditelje, te da neće biti potrebe za odvajanjem ili odrastanjem u dječjem domu/udomiteljskoj obitelji. Uspjeh bi mogao biti povezan s razinom uloženog truda i dodatnom pretragom po Registru te kontaktiranjem i onih potencijalnih posvojitelja koji su inicijalno izjavili da su spremni posvojiti manji broj djece no što je konkretno slučaj.

3.4.3.4. Promjene koje mogu utjecati na spremnost na posvojenje većeg broja djece

Četvrti problem bio je utvrditi koje su to okolnosti/promjene u društvu za koje sudionici koji se inicijalno ne odlučuju za istovremeno posvojenje većeg broja djece u međusobnom

srodstvu ($N = 134$) navode da bi im pomogle i ohrabrile ih na promjenu mišljenja u smislu povećavanja broja djece koju bi bili spremni posvojiti.

Tablica 6. Deskriptivna statistika (frekvencije (i postoci) odgovora u rasponu od 1 - „nimalo“ do 4 - „u potpunosti“ te medijani i poluinterkvartilna raspršenja) za pojedini navod glede onog što bi moglo pomoći i ohrabriti sudionike na promjenu mišljenja o posvojenju većeg broja djece u međusobnom srodstvu; poredane prema postotku odgovora 3 i 4

	frekvencija (postotak) odgovora				C	Q	N
	1	2	3	4			
Stručna podrška nakon posvojenja	23 (18,1)	19 (15)	23 (18,1)	62 (48,8)	3	1	127
Povjerenje u cjelovitost informacija o djeci	23 (18,3)	20 (14,9)	27 (21,4)	56 (44,4)	3	1	126
Mogućnost razgovora sa stručnom osobom za dodatna pojašnjenja (psiholog, edukacijski rehabilitator, liječnik..)	26 (20,6)	22 (17,5)	22 (17,5)	56 (44,4)	3	1	126
Upoznavanje/druženje s obiteljima koje su posvojile više djece u međusobnom srodstvu	25 (19,8)	24 (19)	33 (26,2)	44 (34,9)	3	1	126
Dostupnost edukacija o roditeljstvu	25 (19,8)	29 (23)	30 (23,8)	42 (33,3)	3	1	126
Duži roditeljski dopust	32 (25,4)	22 (17,5)	27 (21,4)	45 (35,7)	3	1,5	126
Organizirano čuvanje djece i/ili godišnji odmori	32 (25,8)	24 (19,4)	32 (23,9)	36 (29)	3	1,5	124
Financijska pomoć od države	42 (33,3)	23 (17,2)	23 (17,2)	38 (30,2)	2	1,5	126
Neformalno druženje s većim brojem djece u međusobnom srodstvu	39 (31,2)	30 (24)	30 (24)	26 (20,8)	2	1	125
Javni profil djeteta/djece s opisom karakteristika (bez imena i slika)	40 (31,7)	33 (26,2)	27 (21,4)	26 (20,6)	2	1	126
Prednost na dijagnostičkim/specijalističkim pregledima	53 (42,7)	31 (25)	16 (12,9)	24 (19,4)	2	1	124
Prednost prilikom upisa u vrtić/školu	47 (37)	28 (22)	18 (14,2)	34 (26,8)	2	1,5	127

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

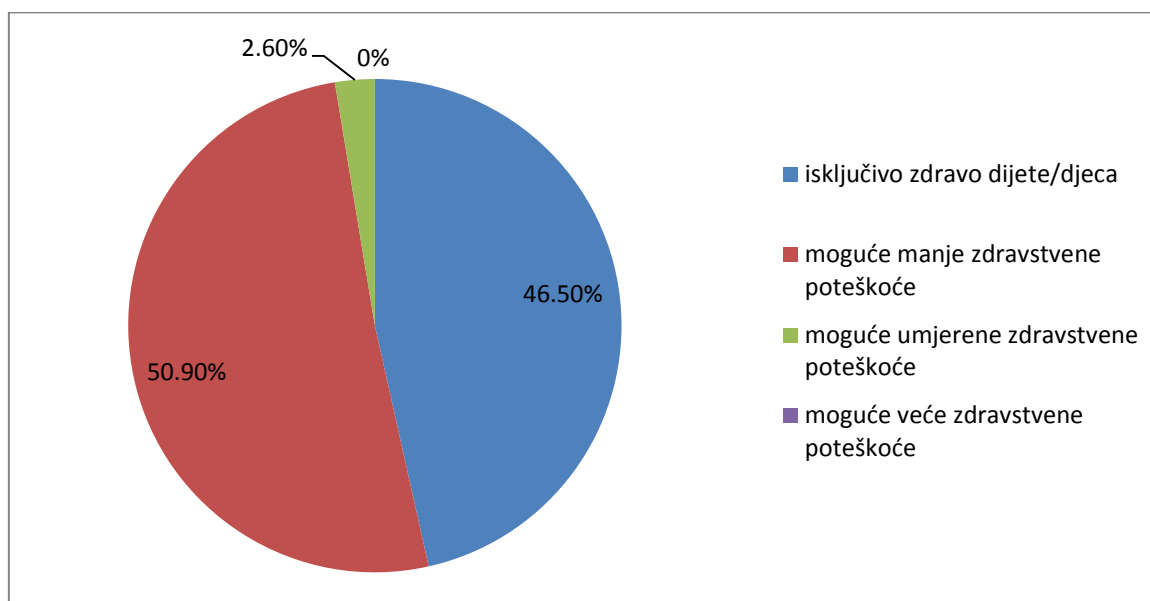
Sudionicima su sugerirane okolnosti/promjene u društvu koje se u praksi mogu čuti od potencijalnih posvojitelja, ali im je i omogućeno dodavanje njihovih vlastitih razloga i tri su sudionika/ce navele: „Partner“, 2) „Budući da sam posvojitelj samac mislim da je vrlo teško trenutno razmišljati o posvojenju većeg broja djece“, 3) „Bračni status“. Iz procjena korisnosti sugeriranih promjena (Tablica 6), opaža se da nema sugestija koje sudionici doživljavaju univerzalno korisnima, no neke sugestije (**duži roditeljski dopust, mogućnost razgovora sa stručnom osobom za dodatna pojašnjenja (psiholog, edukacijski rehabilitator, liječnik), upoznavanje/druženje s obiteljima koje su posvojile više djece u međusobnom srodstvu, organizirano čuvanje djece i/ili godišnji odmori, stručna podrška nakon posvojenja, povjerenje u cjelovitost informacija o djeci, dostupnost edukacija o roditeljstvu**) sudionici u prosjeku smatraju više korisnim za promišljanje o posvojenju većeg broja srodnika u odnosu na druge.

3.4.4. Djeca sa zdravstvenim/razvojnim rizicima

Svaki roditelj – biološki ili adoptivni - nada se potpuno zdravom djetetu, (nad)prosječnog razvojnog statusa, bez ikakvih posebnih potreba, problema u ponašanju, prethodnih trauma i rizika za razvoj budući poteškoća na bilo kojem području. Okolnosti, najčešće ne omogućavaju zadovoljavanje svih ovih pretpostavki zbog čega djelatnici CZSS obično ispituju koje su mogućnosti potencijalnih posvojitelja oko posvojenja djece s određenim zdravstvenim/razvojnim rizicima.

Prvi problem istraživanja bio je utvrditi u kojoj proporciji potencijalni posvojitelji pokazuju inicijalni interes za posvojenje djece sa zdravstvenim/razvojnim rizicima. S obzirom da je ova kategorija relativno široka, sudionike se zasebno pitalo kako su se inicijalno očitovali glede mogućnosti posvojenja djeteta s određenim poteškoćama/rizicima vezanim uz a) zdravstveno stanje (Slika 13.), b) razvojni status (Slika 14.), c) tjelesne poteškoće (Slika 16.) i d) rizičnu prošlost (Slika 17.). Kako bi procjena parametara bila nepristrana u ovaj dio analize uključeni su samo sudionici koji su u trenutku ispunjavanja upitnika bili upisani u Registar potencijalnih posvojitelja ($N = 114$).

Slika 13. Postotak potencijalnih posvojitelja u Registru ($N = 114$) koji se inicijalno odlučuju za posvojenje djece s različitim zdravstvenim statusom

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

3.4.4.1. Spremnost na posvojenje djece s poteškoćama

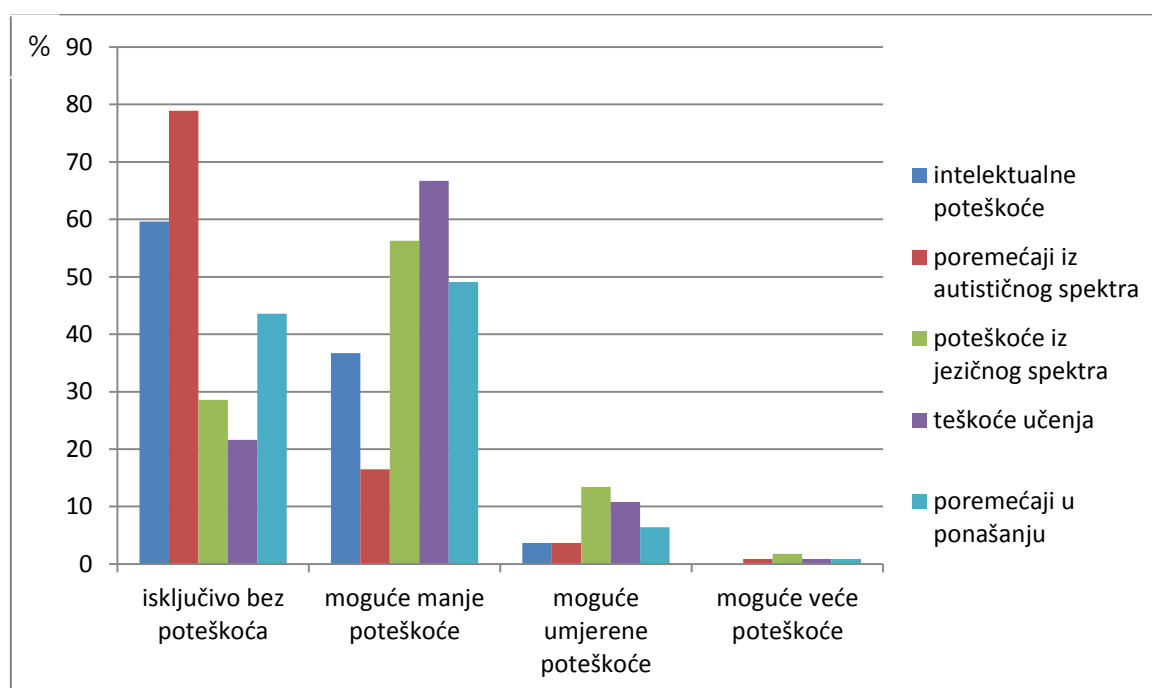
Djeca s većim poteškoćama

Vežano uz kategoriju manjih zdravstvenih poteškoća, procjenom parametra ($p = 0,51$; $q = 0,49$; $SDp = 0,0468$) dobiven je raspon između 0,39 i 0,63 u kojem se uz sigurnost od 99% nalazi prava proporcija potencijalnih posvojitelja koji su spremni na posvojenje djeteta s manjim zdravstvenim poteškoćama (na 1000 potencijalnih posvojitelja to je između 390 i 630 potencijalnih posvojitelja). Vežano uz kategoriju umjerenih zdravstvenih poteškoća, procjenu parametra zbog izrazito malih proporcija nije se moglo izračunati ($p = 0,03$; $q = 0,97$) pa se može samo tentativno zaključiti da se **u Registru nalazi mali broj osoba spremnih na posvojenje djece s umjerenim poteškoćama**. Nitko od potencijalnih posvojitelja iz Registra koji su sudjelovali u ovom istraživanju nije izjavio da je spreman postati roditelj djetetu s većim zdravstvenim poteškoćama. Ove rezultate treba uzeti s oprezom jer se sudionici mogu razlikovati u svojoj interpretaciji izraženosti/težine zdravstvenih poteškoća – npr. astmu netko može smatrati manjom zdravstvenom poteškoćom dok je netko drugi može smatrati umjerenom ili čak težom zdravstvenom poteškoćom. Nemogućnost stvaranja popisa svih zdravstvenih poteškoća i

izražavanja stava prema njima tražit će veći angažman djelatnika CZSS u slučaju djeteta s konkretnom zdravstvenom poteškoćom. Relativno velika proporcija zainteresiranih za „manje“ zdravstvene poteškoće daje nade da bi taj, dodatan, napor u određenom broju slučajeva mogao rezultirati pronalaskom roditelja za djecu sa zdravstvenim poteškoćama.

“Važno je konkretno znati o kojim se rizicima radi, koja je dijagnoza. Najveći strah kod nekog poremećaja koje dijete ima je da nisam dovoljno kompetentna, educirana da se s time nosim. Ako se radi o manjem ili lakšem problemu gdje se mogu educirati i pripremiti, bez daljnjeg bi pristala.”

Slika 14. Postotak potencijalnih posvojitelja u Registru (N = 114) koji se inicijalno odlučuju za posvojenje djece s različitim razvojnim statusom

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

Razvojne poteškoće

Glede razvojnih poteškoća, čini se da potencijalni posvojitelji smatraju da se mogu lakše nositi s poteškoćama iz jezičnog spektra, teškoćama učenja i poremećajima u ponašanju jer su njih u najvećoj mjeri spremni prihvatiti. Intelektualne poteškoće i poremećaji iz autističnog

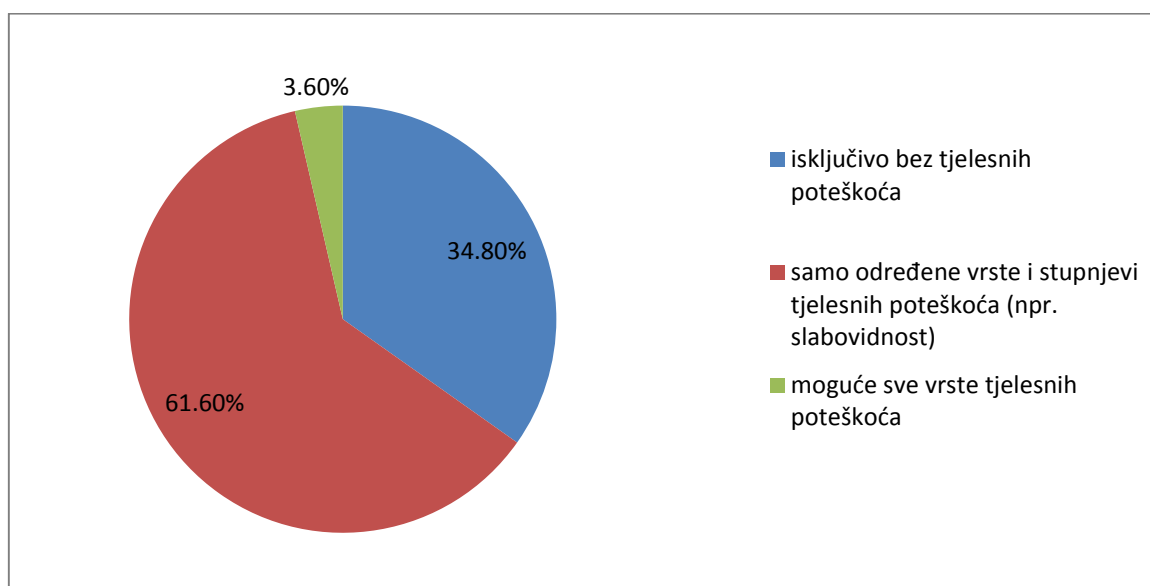
spektra pokazuju trend opadanja pri čemu se najveći broj sudionika odlučuje za djecu bez takvih poteškoća, a broj im se naglo smanjuje s povećanjem razine poteškoća. Procjene parametara vezane uz pravu proporciju potencijalnih posvojitelja spremnih za posvojenje djeteta s pojedinom vrstom razvojnih poteškoća (barem u nekom blažem obliku) nalaze se u Tablici 7.

Tablica 7. Deskriptivna statistika (proporcije i pogreške proporcija) te raspon u kojem se uz 99% sigurnosti nalazi prava proporcija potencijalnih posvojitelja zainteresiranih za posvojenje djeteta s nekom vrstom razvojne poteškoće

vrsta razvojnih poteškoća	<i>p</i>	<i>SDp</i>	raspon
intelektualne poteškoće	0,40	0,0459	0,29 – 0,52
poremećaji iz autističnog spektra	0,21	0,0381	0,11 – 0,31
poremećaji iz jezičnog spektra	0,71	0,0425	0,60 – 0,82
teškoće učenja	0,78	0,0388	0,68 – 0,88
poremećaji u ponašanju	0,56	0,0465	0,44 – 0,68

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

Slika 15. Postotak potencijalnih posvojitelja u Registru (*N* = 114) koji se inicijalno odlučuju za posvojenje djece s različitim stupnjem tjelesnih poteškoća

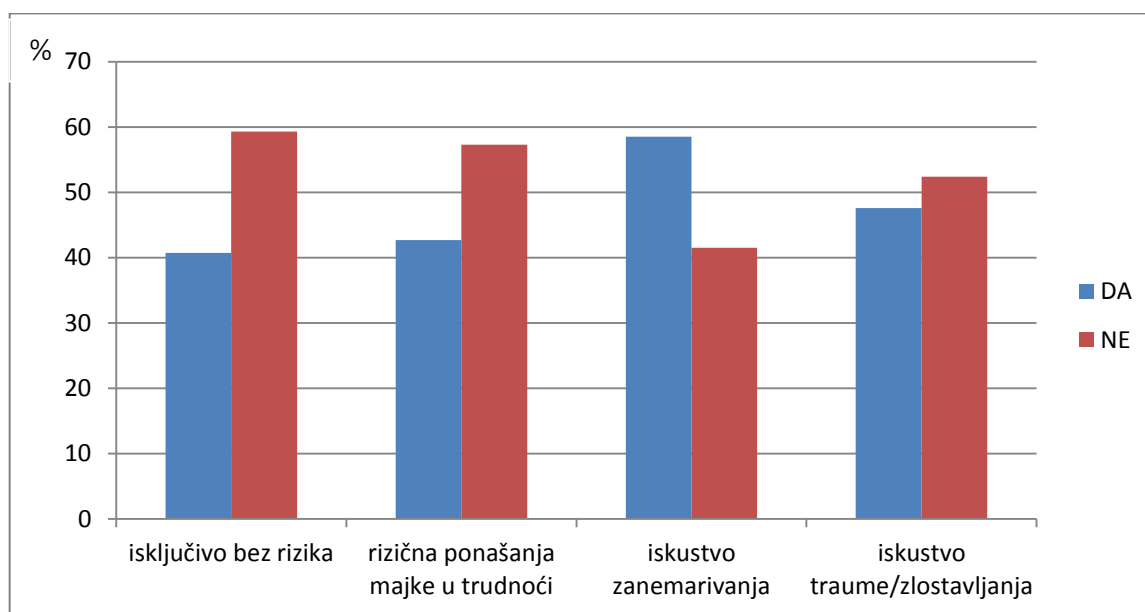

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

Tjelesne poteškoće

Glede tjelesnih poteškoća, procjenom parametra ($p = 0,62$; $q = 0,38$; $SDp = 0,0455$) dobiven je raspon između 0,50 i 0,74 u kojem se uz sigurnost od 99% nalazi prava proporcija potencijalnih posvojitelja koji su spremni na posvojenje djeteta s nekom vrstom i stupnjevima tjelesnih poteškoća (na 1000 potencijalnih posvojitelja to je između 500 i 740 potencijalnih posvojitelja). Za kategoriju svih vrsta tjelesnih poteškoća procjenu parametra zbog izrazito malih proporcija nije se moglo izračunati ($p = 0,04$; $q = 0,96$) pa se može samo tentativno zaključiti da se u Registru nalazi mali broj osoba spremnih na posvojenje djece s bilo kojom vrstom tjelesnih poteškoća.

Slika 16. Postotak potencijalnih posvojitelja u Registru ($N = 114$) koji se inicijalno odlučuju za ili protiv mogućnosti posvojenja djeteta/djece s različitim kategorijama rizika

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

Rizična prošlost

Vezano uz postojanje rizične prošlosti, manje od polovice potencijalnih posvojitelja iz Registra (40,7%) naglasilo je da je spremno isključivo na posvojenje djeteta bez rizične prošlosti. Što se tiče vrste rizika iz djetetove prošlosti, vizualnom inspekcijom slikovnog prikaza (Slika 16.) opaža se da su sudionici u (naj)većoj mjeri spremni na posvojenje djece koja su bila zanemarena, a nešto manje djece koja su imala iskustvo traume/zlostavljanja ili čija se majka u trudnoći

---

ponašala rizično. Procjene parametara vezane uz pravu proporciju potencijalnih posvojitelja spremnih za posvojenje djeteta s pojedinom kategorijom rizične prošlosti nalazi se u Tablici 8.

Tablica 8. Deskriptivna statistika (proporcije i pogreške proporcija) te raspon u kojem se uz 99% sigurnosti nalazi prava proporcija potencijalnih posvojitelja zainteresiranih za posvojenje djeteta s nekom vrstom razvojnog rizika

vrsta	<i>p</i>	<i>SDp</i>	Raspon
rizična ponašanja majke u trudnoći	0,43	0,0464	0,31 – 0,55
iskustvo zanemarivanja	0,59	0,0461	0,47 – 0,71
iskustvo traume/zlostavljanja	0,48	0,0468	0,36 – 0,60

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

3.4.4.2. Prepreke u posvajanju djece s poteškoćama

Drugi problem bio je utvrditi razloge zbog kojih se sudionici ne odlučuju/teže odlučuju za posvojenje djeteta s nekim zdravstvenim/razvojnim rizicima. Sudionicima ($N = 163$) je postavljeno općenito pitanje „Koji su glavni razlozi zbog kojih se ne odlučujete/teže odlučujete na posvojenje djeteta s nekim zdravstvenim/razvojnim rizicima?“ Ponuđeni su im razlozi za koje je opaženo da ih potencijalni posvojitelji navode u praksi, a njihov zadatak bio je da procjene u kojoj se mjeri taj razlog odnosi na njih osobno. Pregledom rezultata (Tablica 9) opaža se da **sudionici uglavnom oklijevaju posvojiti djecu s nekim zdravstvenim/razvojnim rizicima zbog nesigurnosti u pozitivne ishode, manjka informacija o konkretnom stanju, nepostojanja adekvatnog sustava podrške u zajednici te problema vezanih uz zdravstveni i obrazovni sustav RH.**

Tablica 9. Deskriptivna statistika (frekvencije (i postoci) odgovora u rasponu od 1 – „uopće se ne odnosi na mene“ do 4 - „u potpunosti se odnosi na mene“ te medijani i poluinterkvartilna raspršenja) za pojedini razlog zbog kojeg se potencijalni posvojitelji ne odlučuju/teže odlučuju za posvojenje djeteta s nekim zdravstvenim/razvojnim rizicima

	frekvencija (postotak) odgovora				C	Q	N
	1	2	3	4			
Manjak informacija o konkretnom stanju	15 (9,4)	23 (14,5)	43 (27)	78 (49,1)	3	0,5	159
Nesigurnost u pozitivne ishode	16 (10,2)	22 (14)	53 (33,8)	66 (42)	3	0,5	157
Problemi vezani uz zdravstveni sustav RH	18 (11,4)	21 (13,3)	43 (27,2)	76 (48,1)	3	0,63	158
Ne postojanje adekvatnog sustava podrške u zajednici	17 (10,7)	23 (14,5)	46 (28,9)	73 (45,9)	3	1	159
Problemi vezani uz obrazovni sustav RH	14 (8,9)	27 (17,1)	40 (25,3)	77 (48,7)	3	1	158
Udaljenost ustanova koje pružaju potrebne specijalističke usluge	42 (26,8)	38 (24,2)	34 (21,7)	43 (27,4)	2	1,5	157
Problemi vezani uz društvene predrasude	63 (39,9)	35 (22,2)	25 (15,8)	35 (22,2)	2	1	158

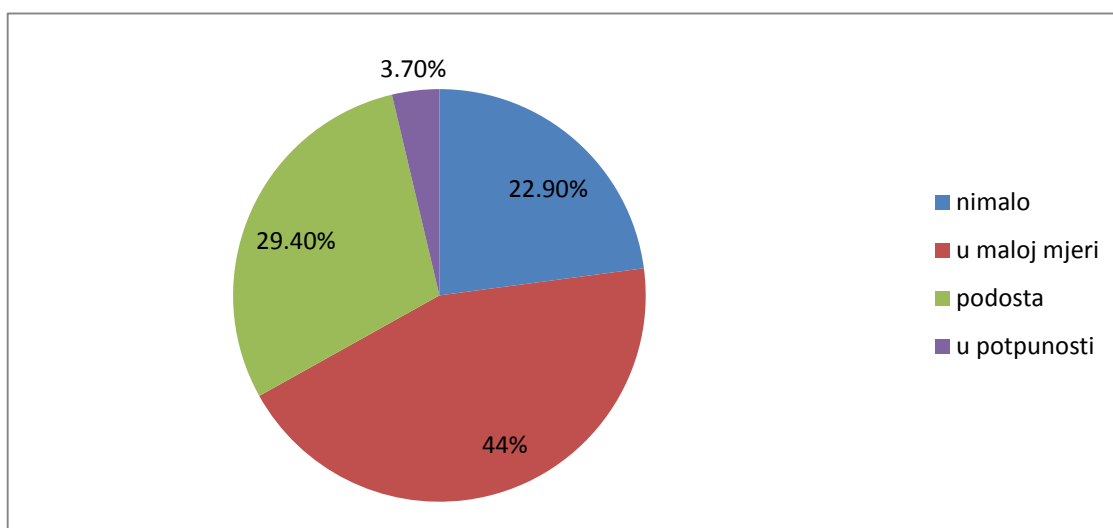
Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

3.4.4.3. Fleksibilnost stavova o posvojenju djece s poteškoćama

Treći problem bio je utvrditi jesu li i u kojoj mjeri potencijalni posvojitelji spremni inicijalne preferencije prilagoditi tj. unatoč prethodnoj odluci razmotriti posvojenje djeteta koje ima nešto veće poteškoće od onih na koje su izjavili da su spremni. Budući nas primarno zanima fleksibilnost potencijalnih posvojitelja koji se nalaze u Registru, u ovaj dio analize uključeni su samo sudionici koji su u trenutku ispunjavanja upitnika bili upisani u Registar potencijalnih posvojitelja ($N = 114$). Sudionicima je rečeno da zamisle situaciju u kojoj im djelatnici CZSS javljaju da trenutno postoji dijete koje ima nešto veće poteškoće nego su prvotno naveli kao moguće, a s ispunjenim preduvjetima za posvojenje, te se od njih tražilo da procjene bi li i u kojoj mjeri iskazali interes za posvojenje konkretnog djeteta (Slika 17).

Slika 17. Razina interesa potencijalnih posvojitelja iz Registra (N = 114) za posvojenje konkretnog djeteta koje ima nešto veće poteškoće nego su oni prvotno naveli prihvatljivima

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

Prosječna razina interesa za konkretno dijete koje ima nešto veće poteškoće od onih koje su potencijalni posvojitelji inicijalno specificirali kao prihvatljive iznosi $C=2$; $Q=0,5$, a pregledom slikovnog prikaza vidimo da je **trećina potencijalnih posvojitelja iskazala povećanu razinu interesa** (procjene 3 i 4) **za posvojenje konkretnog djeteta**. Dobivene informacije mogu biti samo tentativne i poslužiti kao indikator, no ne mogu poslužiti za procjenu parametra jer je pitanje postavljeno općenito, nevezano uz svaku pojedinu vrstu zdravstvenog/razvojnog rizika, a sudionici su mogli zauzimati različite strategije i različito odgovarati vezano uz svaku potkategoriju zdravstvenog/razvojnog rizika.

Što bi moglo pomoći pri donošenju odluka:

“Važno je dobiti sve informacije – i moraju biti točne, da znaš točno s čime se nosiš i što možeš očekivati. Ako se odlučiš za dijete s takvim teškoćama, sustav i službe bi morale biti apsolutna podrška. Važni su individualizirani programi u školi (ako je potrebno), osobni asistent u nastavi... da ne spominjemo program zapošljavanja kada dijete odraste.”

3.4.4.4. Promjene koje mogu utjecati na spremnost na posvojenje djece s poteškoćama

Četvrti problem bio je utvrditi koje su to okolnosti/promjene u društvu koje sudionici navode da bi im pomogle i ohrabrile ih na promjenu mišljenja o posvojenju djeteta/djece sa zdravstvenim/razvojnim rizicima. Sudionicima ($N = 163$) su sugerirane okolnosti/promjene u društvu za koje su se oni trebali izjasniti u kojoj mjeri se odnose na njih osobno na skali od 1 (nimalo) do 4 (u potpunosti). Iz procjena korisnosti sugeriranih promjena (Tablica 10), opaža se da nema nekih sugestija koje sudionici doživljavaju univerzalno korisnima, no neke sugestije koje se mogu grupirati u:

- pružanje stručnih usluga roditeljima (mogućnost razgovora sa stručnom osobom za dodatna pojašnjenja, stručna podrška nakon posvojenja, psihološko savjetovanje i/ili psihoterapija, edukacija na temu specifičnog zdravstvenog/razvojnog rizika),
- povećanje dostupnosti pomoći djetetu (prednost na dijagnostičkim/specijalističkim pregledima i tretmanu, osiguran asistent u nastavi, osiguran njegovatelj/kućni tretman, dostupnost ustanova koje pružaju potrebne specijalističke usluge u blizini)
- jačanje kohezije obitelji (dostupnost adekvatnog sustava podrške u blizini, duži roditeljski dopust, upoznavanje/druženje s obiteljima koje su posvojile djecu sa sličnim poteškoćama)

Sudionici u prosjeku smatraju više korisnim za promišljanje o posvojenju djeteta/djece sa zdravstvenim/razvojnim rizicima.

“Važan je program generalne integracije teško bolesnih osoba u društvo – o tome se govori, to je društveno važna situacija, ali s druge strane nema odgovarajuće podrške. Sustav ima problema s normalnom integracijom biološke djece a kako neće imati u slučaju posvojene djece...”

Tablica 10. Deskriptivna statistika (frekvencije (i postoci) odgovora u rasponu od 1 - „nimalo“ do 4 - „u potpunosti“ te medijani i poluinterkvartilna raspršenja) za pojedini navod glede onog što bi moglo pomoći i ohrabriti sudionike na promjenu mišljenja o posvojenju djeteta/djece sa zdravstvenim/razvojnim rizicima

	frekvencija (postotak) odgovora				C	Q	N
	1	2	3	4			
Edukacija na temu specifičnog zdravstvenog/razvojnog rizika	29 (19)	16 (10,5)	41 (26,8)	67 (43,8)	3	1	153
Osiguran asistent u nastavi	35 (22,7)	13 (8,4)	31 (20,1)	75 (48,7)	3	1	154
Stručna podrška nakon posvojenja	27 (17,6)	21 (13,7)	35 (22,9)	70 (45,8)	3	1	153
Dostupnost adekvatnog sustava podrške u blizini	35 (22,6)	17 (11)	34 (21,9)	69 (44,5)	3	1	155
Mogućnost razgovora sa stručnom osobom za dodatna pojašnjenja (psiholog, edukacijski rehabilitator, liječnik..)	31 (19,9)	25 (16)	32 (20,5)	68 (43,6)	3	1	156
Dostupnost ustanova koje pružaju potrebne specijalističke usluge u blizini	33 (21,3)	23 (14,8)	33 (21,3)	66 (42,6)	3	1	155
Povjerenje u cjelovitost informacija o djeci	33 (21,2)	24 (15,4)	36 (23,1)	63 (40,4)	3	1	156
Psihološko savjetovanje i/ili psihoterapija	28 (18,1)	30 (19,4)	42 (27,1)	55 (35,5)	3	1	155
Osiguran njegovatelj/kućni tretman	39 (25,5)	22 (14,4)	38 (24,8)	54 (35,3)	3	1,5	153
Duži roditeljski dopust	42 (27,1)	20 (12,9)	33 (21,3)	60 (38,7)	3	1,5	155
Prednost na dijagnostičkim/specijalističkim pregledima i tretmanu	45 (29)	22 (14,2)	35 (22,6)	53 (34,2)	3	1,5	155
Upoznavanje/druženje s obiteljima koje su posvojile djecu sa sličnim poteškoćama	38 (24,4)	35 (22,4)	34 (21,8)	49 (31,4)	3	1	156
Prednost prilikom upisa u vrtić/školu	50 (32,3)	28 (18,1)	29 (18,7)	48 (31)	2	1,5	155
Financijska pomoć od države	53 (34,2)	25 (16,1)	32 (20,6)	45 (29)	2	1,5	155
Neformalno druženje s djetetom/djecom s istim ili sličnim poteškoćama	47 (30,3)	42 (27,1)	31 (20)	35 (22,6)	2	1	155
Javni profil djeteta/djece s opisom karakteristika (bez imena i slika)	53 (34,2)	38 (24,5)	30 (19,4)	34 (21,9)	2	1	155

Izvor: Adopta; istraživanje u okviru projekta „I ovo dijete treba obitelj“

---

4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

4.1. Zaključci

Ključne prepreke u posvajanju teže posvojive djece mogu se svrstati u nekoliko kategorija koje odražavaju situaciju u društvu kao i stanje razvijenosti i dostupnosti usluga namijenjenih određenim ranjivim kategorijama stanovništva.

Prva su kategorija prepreke vezane uz socio-ekonomske uvjete poput obiteljskih primanja i neprilagođenosti životnog prostora, a koje ispitanici često navode kao razloge zbog kojih se ne mogu odlučiti na posvojenje većeg broja djece, čak i kada bi to željeli. Drugu kategoriju čine prepreke koje se odnose na dostupnost zdravstvenih usluga i sustava podrške za djecu sa zdravstvenim ili razvojnim poteškoćama. Posvojiteljima izvan velikih gradova pristup zdravstvenim, psihološkim, logopedskim, terapijskim i drugim uslugama i sustavu podrške često potpuno izostaje, a upravo je on nužan kako bi se stvorili uvjeti za posvojenje djeteta s određenim poteškoćama. Osim toga, čak i kada postoje organizacije i ustanove koje pružaju takve usluge, vrijeme čekanja na dijagnostičke preglede je dugo, a pristup terapijskim uslugama još teži i sporiji. Treća kategorija obuhvaća skup problema koji se veže uz društvo koje je još uvijek sklono predrasudama i diskriminaciji. Romi kao najbrojnija etnička manjina u Europi često su zbog uvjeta u kojima žive, slabe obrazovanosti, neuključenosti u formalne oblike rada te specifične kulture, u većoj ili manjoj mjeri, stigmatizirani i marginalizirani na ekonomskom, prostornom, kulturološkom i političkom nivou. To se odražava na stav i strahove od predrasuda i diskriminacije okoline koje potencijalni posvojitelji ističu kao prepreku u posvojenju djece romske etničke pripadnosti.

Pritom **djeca u sustavu skrbi, osobito djeca bez roditeljske skrbi, zacijelo predstavljaju jednu od najranjivijih društvenih skupina.** Osim toga djeca koja pripadaju jednoj od kategorija teže posvojive djece imaju dodatnu dimenziju ranjivosti i potrebe za podrškom sustava i cijelog društva.

U skladu sa svim navedenim, a u cilju promjene stavova prema posvojenju djece te uspješnosti posvojenja, potrebno je formulirati ciljane javne politike i niz održivih aktivnosti dizajniranih prema potrebama posvojitelja i pojedinih kategorija djece. Važno da se tema

---

posvojenja proširi izvan okvira diskusije u sustavu socijalne skrbi i preraste u usklađena i međusobno koordinirana javna djelovanja na području politika koje pokrivaju odgoj i obrazovanje, zdravstvo, kulturu, obiteljske politike i politike zapošljavanja, te stavova društva prema manjinama, osobama s poteškoćama i posebnim potrebama. Rezultati ovog istraživanja, kao i sličnih istraživanja iz Hrvatske (Kralj, Modić-Stanke, Topčić-Rosenberg, 2014.) i inozemstva (Selwyn, Meakings, Wijedasa, 2015.) upućuju na to da je za uspješnost posvojenja potrebna koordinacija sektorskih pristupa podrške namijenjenih obiteljima i djeci.

Iz istraživanja je vidljivo da se teže posvojiva djece ne trebaju promatrati kao jedinstvena kategorija, te da za različite kategorije djece postoje različite prepreke kao i skup mogućih politika, mjera i aktivnosti koje bi pomogle promjeni stava prema posvojenju. Primjeri mogućih kombinacija navedeni su u nastavku.

4.2. Preporuke

4.2.1. Unapređenje efikasnosti i učinkovitosti sustava posvojenja

Provesti konzultativni proces uz sudjelovanje resornog ministarstva i svih dionika (posvojitelja, potencijalnih posvojitelja, centara za socijalnu skrb, domova za djecu) pri planiranju reforme sustava posvojenja kojoj ovo istraživanje, uz analizu podataka dostupnih unutar sustava socijalne skrbi, može biti osnova. Pri planiranju pristupa i usluga koje bi poboljšanje efikasnost i učinkovitost sustava važno je uključiti sljedeće:

- Unaprijediti Registar djece s ispunjenim uvjetima za posvojene s jasno određenim kategorijama poteškoća (u smislu vrste, i stupnja izraženosti poteškoće te dostupnim informacijama o razvojnim i zdravstvenim prognozama)
- Unaprijediti protokole procjene prikladnosti potencijalnih posvojitelja s temeljitijim i raslojenijim određenjem kategorije djece koju su potencijalni posvojitelji spremni posvojiti. Postojeće kategorije prema kojima se određuje spremnost potencijalnih posvojitelja u odnosu na posvojenje su: zdrava djeca, djeca s lakšim razvojnim ili zdravstvenim poteškoćama, djeca s težim razvojnim ili zdravstvenim poteškoćama, te djeca iz romske etničke skupine. Ove su kategorije preopćenite i ne dopuštaju potencijalnim posvojiteljima da promisle što određene poteškoće zapravo znače za

---

djecu i za njih kao roditelje, te koje sposobnosti i resurse imaju da se s određenim poteškoćama nose. Pritom bi trebalo unaprijediti kvalitetu stručne procjene prikladnosti koja, između ostalog, uključuje i procjenu resursa obitelji za dijete s poteškoćama (potrebno vrijeme, financijske resurse, raspoloživu logističku potporu, dostupnost usluga podrške u području u kojem žive, kapacitet za učenje)

- Unaprijediti funkcionalnost Registra potencijalnih posvojitelja, koji bi, uz ostalo, uključivao više parametara pretraživanja, te imao više jasno određenih opcija u području spremnosti za posvojenje identificiranih tijekom procjene prikladnosti za posvojenje
- Izraditi protokol i pravilnik koji standardizira postupke vezane uz izbor mogućih posvojitelja za određeno dijete i uključuje jasne vrste i vremenske rokove aktivnosti koje centri za socijalnu skrb trebaju provesti, kao i upute o kontaktiranju potencijalnih posvojitelja koji se nalaze izvan unaprijed određenih kategorija vezanih uz dobnu, zdravstvenu ili drugu karakteristiku djeteta.
- Stvoriti standardni skup informacija koje dokumentiraju sustavno praćenje djece koja se nalaze u sustavu skrbi, a imajući u vidu veliku zastupljenost odgovora koji upućuju na nepovjerenje potencijalnih posvojitelja u cjelovitost informacija o djeci koju posvajaju. Primjeri ovakvih standardiziranih skupova informacija uključuju stručnu, zdravstvenu i razvojnu procjenu djece kada uđu u sustav skrbi, redovita izvješća o napretku od strane udomitelja/dječjih domova kao i relevantnih stručnih službi za djecu te odgojno-obrazovnih institucija koje pohađaju te stručne procjene budućih rizika i preporuke za eventualno potrebne oblike podrške nakon posvojenja
- Uvesti inovativni pristup u podizanju vidljivosti djece (poput javnih profila djece objavljenih na jednom mjestu, stručno pripremljenih druženja potencijalnih posvojitelja s djecom u strukturiranom okružju, druženje potencijalnih posvojitelja s posvojiteljskim obiteljima, ciljanih reportaža i slično)
- Osigurati podršku posvojiteljskoj zajednici pri donošenju promišljenih odluka o posvojenju na temelju informacija (npr. dostupna temeljitija edukacija potencijalnih posvojitelja za pristup različitim vrstama teškoća (npr. video izlaganja, brošure (što zapravo znače teškoće), tematske mrežne stranice itd.), formiranje stručnog interdisciplinarnog tima (defektolog, logoped, liječnik, psiholog) kojem bi se

---

zainteresirani posvojitelji mogli obratiti za pomoć u odgovoru na pitanja pri donošenju odluke o posvojenju određenog djeteta).

4.2.2. Javne kampanje usmjerene na promicanje posvojenja koje uključuju ciljano predstavljanje djece iz različitih kategorija

4.2.3. Uključivanje teme djece u sustavu skrbi i posvojene djece, te podrške posvojenoj djeci i njihovim obiteljima **kao prioritete** pri planiranju ciljanih javnih politika i mjera u **području socijalne politike, obiteljske politike, politike odgoja i obrazovanja, zdravstva, politike zapošljavanja i kulture.**

Važno voditi računa o tome da različite kategorije djece zahtijevaju različite pristupe poput:

- Poticanje **posvojenja djece iz višebrojnih obitelji** zahtijeva kombinaciju socijalne politike i politike zapošljavanja (npr. financijska pomoć države, fleksibilnost radnog vremena, dulji roditeljski dopust), popraćenih nizom podupirućih aktivnosti poput stvaranje ili dostupnosti kombiniranih usluga podrške nakon posvojenja, mogućnost razgovora sa stručnom osobom za dodatna pojašnjenja, upoznavanje ili druženje s obiteljima koje su posvojile više djece u međusobnom srodstvu, organizirano čuvanje djece. Važno je istaknuti da bi za 47,4% ispitanika financijska pomoć države predstavljala odlučujući faktor u odluci o posvojenju većeg broja djece, te da bi za 44,8% ispitanika bilo korisno upoznavanje djece u neformalnom okruženju. S obzirom na ukupan broj posvojenja trošak financijske potpore obiteljima koje posvajaju veći broj djece ili financiranje različitih aktivnosti manji je, na godišnjoj je razini, od troška djeteta koje odrasta u sustavu skrbi te eventualnog saniranja kasnijih posljedica koje se odražavaju na dijete i društvo u cjelini.
- Posvojenje **djece s razvojnim i/ili zdravstvenim rizicima**, kao jedna od kategorija u prema kojoj su potencijalni posvojitelji ponajmanje fleksibilni, **zahtijeva širi raspon sustavnih promjena** koje uključuju razvoj sustava i dostupnosti različitih oblika i usluga podrške obiteljima i djeci sa zdravstvenim i razvojnim poteškoćama. Za posvojenje ove kategorije djece važni su prijedlozi vezani uz reformu sustava posvojenja opisani u točki A. Osim toga, s obzirom na rigidnost stavova prema posvojenju ove kategorije djece, osobito djece s većim tjelesnim ili zdravstvenim poteškoćama, mogući pravac povećavanja

---

prilika djeci za odrastanje u obitelji može biti unapređenje efikasnosti sustava suradnje pri međudržavnom posvojenju u okviru Konvencije o zaštiti i suradnji u vezi s međudržavnim posvojenjem (Haška konvencija, 1993.), koji uključuje izradu protokola i odgovarajućeg pravilnika.

- Posvojenje **djece različite etničke** (osobito romske) skupine, kao kategorije u kojoj su posvojitelji manje fleksibilni, zahtijeva ponajprije **kontinuirani i sustavni rad na promjeni stavova društva u cjelini i dijelova sustava s kojima djeca dolaze u dodir** (odgojno-obrazovne ustanove, sustav zdravstva) prema manjinama, osobito romskoj etničkoj skupini te promjene načina na koji doživljavamo različitosti, imamo predrasude ili čak diskriminiramo na nivou društva. Potrebno je i sustavno prihvaćanje različitosti i edukacija zaposlenih i djece u sustavu odgoja i obrazovanja. Poticanje posvojenja ove grupe djece može postati dio cjelovitih napora uključenih u Nacionalnu strategiju za uključivanje Roma (2014. – 2020.) i uz nju vezanih javnih politika uz razradu dodatnih mjera koje bi se bavile posvojenjem. Osim navedenog, na ovu se skupinu djece odnose sve preporuke navedene pod točkama A. i B.

Treba istaknuti da neke aktivnosti za koje ispitanici smatraju da bi im pomogle da se odluče na posvojenje djece iz različitih kategorija **ne zahtijevaju velike promjene u politikama niti značajnije veća financijska sredstva**, a mogu imati pozitivan utjecaj na osnaživanje potencijalnih posvojitelja za posvojenje djece koja im se na prvi pogled čine neposvojivima. Primjeri ovakvih aktivnosti uključuju druženja s obiteljima koja su posvojila djecu iz određene kategorije teže posvojive djece, povjerenje u cjelovitost informacija o djeci, mogućnost razgovora sa stručnom osobom radi dodatnih pojašnjenja i/ili dostupnost edukacije o roditeljstvu. Navedeno upućuje na to da je potencijalne posvojitelje često potrebno ohrabriti i pružiti im osjećaj da dovoljno znaju ili da postoje mjesta gdje mogu saznati više kako bi se mogli nositi s određenim situacijama koje ih iz plaše i sprečavaju u drugačijim odlukama.

POPIS SLIKA

Slika 1. Postotak sudionika s obzirom na veličinu mjesta gdje a) trenutno žive i b) gdje su odrasli	17
Slika 2. Postotak sudionika s obzirom na razinu potpore koje im vezano uz njihovu odluku da postanu posvojitelji pružaju prijatelji te članovi šire i uže obitelji	18
Slika 3. Postotak sudionika (N = 110) s obzirom na dužinu perioda u kojem se u Registru vode kao potencijalni posvojitelji	20
Slika 4. Postotak sudionika koji se u Registru vode kao potencijalni posvojitelji (N = 114) s obzirom na broj kontaktiranja od strane CZSS (od trenutka kada su službeno postali potencijalni posvojitelji) glede posvojenja konkretnog djeteta.....	21
Slika 5. Postotak sudionika koji se prilikom rangiranja četiri kategorije „teže posvojive djece“ odlučio za raspon od 1. („najteže bih se odlučio/la“) do 4. ranga („najlakše bih se odlučio/la“)	23
Slika 6. Postotak sudionika koji se u Registru vode kao potencijalni posvojitelji (N = 114) s obzirom na maksimalnu gornju dobnu granicu djeteta koju su naveli prilikom iskazivanja inicijalnog interesa.....	25
Slika 7. Postotak sudionika koji se inicijalno odlučuju za posvojenje mlađe djece (N = 88) s obzirom na razinu fleksibilnosti tj. pomak maksimalne gornje dobne granice djeteta u slučaju pojave konkretnog djeteta	28
Slika 8. Distribucija promijenjene maksimalne dobi djeteta koju potencijalni posvojitelji koji se inicijalno odlučuju za posvojenje mlađe djece (N = 88) navode prihvatljivom u slučaju kontaktiranja od strane CZSS glede posvojenja konkretnog djeteta	29
Slika 9. Postotak potencijalnih posvojitelja u Registru (N = 110) koji se inicijalno odlučuju za posvojenje djece pripadnika pojedine etničke skupine.....	32
Slika 10. Razina interesa sudionika koji se inicijalno ne odlučuju za posvojenje djece romskog porijekla (N = 85) za posvojenje konkretnog djeteta koje odgovara svim njihovim preferencijama osim etničkog porijekla	36

Slika 11. Postotak potencijalnih posvojitelja iz Registra s obzirom na broj djece na čije su posvojenje inicijalno spremni ($N = 109$)	40
Slika 12. Postotak sudionika koji svoj interes za posvojenje konkretne djece u međusobnom srodstvu (jedno dijete više od njihove inicijalne odluke) procjenjuje na skali od 1 („nimalo“) do 4 („u potpunosti“), ovisno o tome jesu li se inicijalno odlučili za posvojenje a) isključivo jednog djeteta ($N = 38$) ili b) maksimalno dvoje djece u međusobnom srodstvu ($N = 96$).....	43
Slika 13. Postotak potencijalnih posvojitelja u Registru ($N = 114$) koji se inicijalno odlučuju za posvojenje djece s različitim zdravstvenim statusom	46
Slika 14. Postotak potencijalnih posvojitelja u Registru ($N = 114$) koji se inicijalno odlučuju za posvojenje djece s različitim razvojnim statusom	47
Slika 15. Postotak potencijalnih posvojitelja u Registru ($N = 114$) koji se inicijalno odlučuju za posvojenje djece s različitim stupnjem tjelesnih poteškoća	48
Slika 16. Postotak potencijalnih posvojitelja u Registru ($N = 114$) koji se inicijalno odlučuju za ili protiv mogućnosti posvojenja djeteta/djece s različitim kategorijama rizika	49
Slika 17. Razina interesa potencijalnih posvojitelja iz Registra ($N = 114$) za posvojenje konkretnog djeteta koje ima nešto veće poteškoće nego su oni prvotno naveli prihvatljivima	52

POPIS TABLICA

Tablica 1. Deskriptivna statistika (frekvencije (i postoci) odgovora u rasponu od 1 – „uopće se ne odnosi na mene“ do 4 – „u potpunosti se odnosi na mene“ te medijani i poluinterkvartilna raspršenja) za pojedini razlog zbog kojeg se potencijalni posvojitelji ne odlučuju/teže odlučuju za povećanje maksimalne dobne granice djeteta kojeg žele posvojiti; poredanih prema postotku odgovora 3 i 4	26
Tablica 2. Deskriptivna statistika (frekvencije (i postoci) odgovora u rasponu od 1 - „nimalo“ do 4 - „u potpunosti“ te medijani i poluinterkvartilna raspršenja) za pojedini navod glede onog što bi moglo pomoći i ohrabriti sudionike na povećanje maksimalne dobne granice djeteta kojeg žele posvojiti; poredanih prema postotku odgovora 3 i 4.....	30

Tablica 3. Deskriptivna statistika (frekvencije (i postoci) odgovora u rasponu od 1 – „uopće se ne odnosi na mene“ do 4 - „u potpunosti se odnosi na mene“ te medijani i poluinterkvartilna raspršenja) za pojedini razlog zbog kojeg se potencijalni posvojitelji ne odlučuju/teže odlučuju za posvojenje djeteta/djece pripadnika manjinskih etničkih skupina (npr. romske); poredane prema postotku odgovora 3 i 4	34
Tablica 4. Deskriptivna statistika (frekvencije (i postoci) odgovora u rasponu od 1 - „nimalo“ do 4 - „u potpunosti“ te medijani i poluinterkvartilna raspršenja) za pojedini navod glede onog što bi moglo pomoći i ohrabriti sudionike na promjenu mišljenja o etničkoj pripadnosti i posvojenju djeteta/djece pripadnika manjinskih etničkih skupina (npr. romske); poredane prema postotku odgovora 3 i 4	38
Tablica 5. Deskriptivna statistika (frekvencije (i postoci) odgovora u rasponu od 1 – „uopće se ne odnosi na mene“ do 4 - „u potpunosti se odnosi na mene“ te medijani i poluinterkvartilna raspršenja) za pojedini razlog zbog kojeg se 1) sudionici koji se odlučuju za isključivo jedno dijete („SAMO 1“) i 2) sudionici koji se odlučuju za maksimalno dvoje djece srodnika („MAX 2“) ne odlučuju/teže odlučuju za istovremeno posvojenje više djece u međusobnom srodstvu.....	41
Tablica 6. Deskriptivna statistika (frekvencije (i postoci) odgovora u rasponu od 1 - „nimalo“ do 4 - „u potpunosti“ te medijani i poluinterkvartilna raspršenja) za pojedini navod glede onog što bi moglo pomoći i ohrabriti sudionike na promjenu mišljenja o posvojenju većeg broja djece u međusobnom srodstvu; poredane prema postotku odgovora 3 i 4.....	44
Tablica 7. Deskriptivna statistika (proporcije i pogreške proporcija) te raspon u kojem se uz 99% sigurnosti nalazi prava proporcija potencijalnih posvojitelja zainteresiranih za posvojenje djeteta s nekom vrstom razvojne poteškoće	48
Tablica 8. Deskriptivna statistika (proporcije i pogreške proporcija) te raspon u kojem se uz 99% sigurnosti nalazi prava proporcija potencijalnih posvojitelja zainteresiranih za posvojenje djeteta s nekom vrstom razvojnog rizika	50
Tablica 9. Deskriptivna statistika (frekvencije (i postoci) odgovora u rasponu od 1 – „uopće se ne odnosi na mene“ do 4 - „u potpunosti se odnosi na mene“ te medijani i poluinterkvartilna raspršenja) za pojedini razlog zbog kojeg se potencijalni posvojitelji ne odlučuju/teže odlučuju za posvojenje djeteta s nekim zdravstvenim/razvojnim rizicima.....	51

Tablica 10. Deskriptivna statistika (frekvencije (i postoci) odgovora u rasponu od 1 - „nimalo“ do 4 - „u potpunosti“ te medijani i poluinterkvartilna raspršenja) za pojedini navod glede onog što bi moglo pomoći i ohrabriti sudionike na promjenu mišljenja o posvojenju djeteta/djece sa zdravstvenim/razvojnim rizicima 54

LITERATURA

1. Berry, M., Barth R. P., Needell, B. (1996). Preparation, support, and satisfaction of adoptive families in agency and independent adoptions. *Journal of Child and Adolescent Social Work*, 13 (2), 157 -183.
2. Bowlby, J. (1969). Attachment and loss: Vol. 1. Attachment. *New York: Basic Books*.
3. Bowlby, J. (1973). Attachment and loss: Vol. 2. Separation. *New York: Basic Books*.
4. Bowlby, J. (1980). Attachment and loss: Vol. 3. Loss. *New York: Basic Books*.
5. Brodzinsky, D. M., Smith, D. W., Brodzinsky, A.B. (1998). Children's Adjustment to Adoption: Developmental and Clinical Issues. Thousand Oaks, CA:Sage
6. Center for Adoption Research. *AFCARS Adoption Data Research Brief Number 4*. Special needs and disabilities. Dostupno na:
7. <http://www.nacac.org/adoptionsubsidy/AFCARSspecialneeds.pdf>
8. Fisher, A. P. (2003). Still "Not Quite As Good As Having Your Own"? Toward a Sociology of Adoption. *Annual Review of Sociology*, 29, 335-361.
9. Henry, D. (1999). Resilience in maltreated children: Implications for special needs adoptions. *Child Welfare*, 78 (5), 519-540.
10. Hopkins, J. (2000). Overcoming a child's resistance to late adoption: How one new attachment can facilitate another. *Journal of Child Psychotherapy*, 26 (3), 335-347.
11. Kralj, S., Modić-Stanke, K., Topčić-Rosenberg, D. (2014). Problemi i potrebe posvojiteljskih obitelji tijekom procesa prilagodbe i integracije posvojene djece u obitelj, odgojno-obrazovne institucije i okolinu, *ADOPTA*.
12. McGinn, M. F. (2000). Attachment and separation: Obstacles for adoptees. *Journal of Social Distress and the Homeless*, 9 (4), 289.
13. Milas, G. (2005). Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima. *Naklada Slap. Jastrebarsko*.

-
14. Ministarstvo socijalne politike i mladih (2014). *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2014. godini*. Dostupno na mrežnim stranicama Ministarstva socijalne politike i mladih: http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/socijalna_skrb/statisticka_izvjesca/godisnje_izvjesce_2014
  15. Obiteljski zakon. *Narodne novine*, br. NN 103/15
  16. Reilly, T., Platz, L. (2003). Characteristics and challenges of families who adopt children with special needs: An empirical study. *Children and Youth Services Review*, 25 (10), 781-803.
  17. Rosenthal, J. A. (1993). Outcomes of Adoption of Children with Special Needs. *The Future of Children*, 3 (1), 77-88.
  18. Sar, B. K. (2000). Preparations for adoptive parenthood with a special-need child: Role of agency preparation tasks. *Adoption Quarterly*, 3 (4), 63-80.
  19. Selwyn, J., Meakings, S. J., Wijedasa, D. N. (2015). Beyond the Adoption Order: challenges, intervention, disruption. *University of Bristol*.